

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2017

Kateřina Svobodová

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Francouzský vzdělávací systém a jeho specifika

French education system and its specifics

Kateřina Svobodová

Vedoucí práce: PhDr. Veronika Blažková, Ph.D.

Studijní program: Specializace v pedagogice (B7507)

Studijní obor: B FJ-PG (7507R039, 7501R008)

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *Francouzský vzdělávací systém a jeho specifika* vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 10. 7. 2017

podpis

Poděkování

Velice děkuji paní PhDr. Veronice Blažkové, Ph.D. za vedení mé bakalářské práce, cenné rady a připomínky, odborný dohled, pozitivní motivaci a inspirativní přístup.

ANOTACE

Předmětem bakalářské práce je francouzský vzdělávací systém. Bude popsána jeho struktura a vývoj, stejně jako úloha a význam vzdělávání pro francouzskou společnost, zejména pak v oblasti primárního vzdělávání.

KLÍČOVÁ SLOVA

Francouzský vzdělávací systém, primární vzdělávání, základní škola, mateřská škola, Jules Ferry, reformy ve vzdělávání

ANNOTATION

The subject of the bachelor thesis is the French educational system. It will be described its structure and development, as well as the role and importance of the education for the French society, especially in the field of primary education.

KEYWORDS

French education system, primary education, primary school, kindergarten, Jules Ferry, reforms in education

Obsah

1 Úvod.....	7
2 Historicko-společenské pozadí.....	8
2.1 Charakteristika francouzského školství.....	9
2.2 Aktuální situace ve vzdělávání.....	9
2.3 Struktura školského systému.....	10
2.4 Řízení školství.....	12
2.5 Financování škol.....	13
3 Hodnocení žáků.....	14
4 Vzdělávání učitelů.....	15
5 Žebříček PISA.....	17
5.1 Matematická gramotnost.....	17
5.2 Přírodovědná gramotnost.....	18
5.3 Čtenářská gramotnost.....	19
6 Jules Ferry a jeho reformy.....	21
7 Vznik a vývoj předškolního vzdělávání.....	23
7.1 Současná podoba předškolního vzdělávání.....	25
7.1.1 Učitel v mateřské škole.....	26
7.1.2 Budova mateřské školy.....	26
7.1.3 Organizace dne.....	27
7.1.4 Hodnocení dětí v mateřské škole.....	27
8 Historie základního vzdělávání.....	28
8.1 Aktuální podoba základního vzdělávání.....	28
8.2 Organizace výuky.....	30
8.3 Rozvrh hodin.....	31
9 Praktická část.....	33
9.1 Cíl výzkumu.....	33
9.2 Výzkumné otázky.....	33
9.3 Metody výzkumu.....	34
9.4 Analýza získaných dat.....	35
9.5 Shrnutí praktické části.....	43
10 Závěr práce.....	44
11 Seznam použitých informačních zdrojů.....	46
12 Seznam příloh.....	48
13 Seznam tabulek.....	53

1 Úvod

Hlavním cílem bakalářské práce je popsat a specifikovat francouzský vzdělávací systém. Protože se však jedná o velice široké téma, práce bude rozdělena do jednotlivých, tematicky celistvých, úseků, které na sebe budou navazovat tak, aby zároveň také nabízely možnost srovnání dílčí problematiky s českým školským systémem vzdělávání.

V první části se tedy budeme zabývat jak základními informacemi o francouzském školství, tak i jeho specifiky, která budeme odkrývat jednak v historických, jednak prostřednictvím společenských souvislostí. Po nastínění obecného schématu fungování francouzského školství se zaměříme na jeho administrativní strukturu a financování a také objasníme, kdo rozhoduje o studijních plánech a osnovách. Poté bude věnována pozornost tomu, jak jsou děti ve školách hodnoceny, jaké jsou požadavky na vzdělání učitelů, jaká je výše jejich finančního ohodnocení či jaké místo zaujímají francouzští žáci v aktuálním žebříčku PISA, a to ve srovnání s českými žáky.

Další část práce se bude odvíjet od vysvětlení reformních zákonů, pod kterými je podepsán Jules Ferry. Tyto reformy totiž do značné míry ovlivnily současnou podobou jak předškolního, tak i základního vzdělávání. A právě výše zmíněným stupňům vzdělávání bude z velké části věnována pozornost v tomto úseku práce – nejprve se zaměříme na vznik a vývoj předškolního vzdělávání ve Francii i jeho aktuální podobu, načež přejdeme k základnímu vzdělávání, přesněji řečeno na tzv. *l'école élémentaire*, jež odpovídá našemu prvnímu stupni základní školy, a v této oblasti se zvláště budeme věnovat vzdělávacím cyklům, organizaci školního roku a rozvrhu hodin.

Praktická část práce vyhodnotí dotazníkové šetření. Na základě získaných výsledků budou analyzovány odpovědi francouzských vysokoškolských studentů a pedagogů na aktuální a zásadní témata v oblasti vzdělávání.

2 Historicko-společenské pozadí

„Právo na vzdělání je právo všech občanů na možnost úplného rozvoje všech fyzických, morálních a intelektuálních schopností prostřednictvím bezplatného vzdělání na útraty státu.“
(Marx, 1851)

Těmito větami je zakotveno právo na vzdělání v šestém článku Ústavy Francouzské republiky, která byla přijata 4. listopadu 1848.

Francouzi připisují vzdělání veliký význam, ostatně takto tomu je již od dob osvícenství, kdy měla být jednota národa zaručena na základě jednotného jazyka a právě také vzdělání. To vše bylo samozřejmě navíc postaveno na principu „rovnosti, volnosti a bratrství“, čímž měl být člověk osvobozen od svého sociálního původu – a měly mu být nabídnuty spravedlivé šance v životě i ve vzdělávání. V době osvícenství se ve Francii zrodily i významné pedagogické myšlenky, ovšem než si samotná škola našla své pevné postavení ve společnosti, zejména pokud jde o její nezávislou pozici, oproštěnou od vlivu církve i státu, uběhlo mnoho let, přestože tento požadavek na autonomii školy vznesl například již francouzský filozof Nicolas de Condorcet (1743 – 1794), když ve svých spisech zásadně odmítal jak poručnictví ze strany církve, tak i ze strany státu. A s obdobnou myšlenkou přišel i francouzský diplomat Charles Maurice de Talleyrand-Périgord (1754 – 1838), který vnímal už elementární vzdělání (čtení, psaní, počítání) jako prostředek pro individuální autonomii člověka, tím do jisté míry i jako jeho intelektuální nezávislost. Proč by tedy škola měla být vláčena mocí církve nebo státu? (Knittel, 2015)

Významný francouzský sociolog, Émile Durheim (1858 – 1917), ve svém díle *Vzdělání a sociologie* (*Éducation et Sociologie*, 1922), tedy více než o sto let později, píše:

„Když historicky studujeme způsob, jakým se formovaly a rozvíjely vzdělávací systémy, všimneme si, že závisely na náboženství, politickém uspořádání, stupni vědeckého pokroku nebo stavu průmyslu. Kdybychom pak vzdělávací systémy oprostily od všech těchto okolností, staly by se zcela nepochopitelné.“ (Strouhal, 2010, s. 27)

I z úvahy Émila Durkheima je patrné, že podoba každého vzdělávacího systému závisí na mnoha podmínkách. V této práci proto budeme usilovat o to, abychom francouzský vzdělávací systém popisovali bez opomíjení historicko-společenského kontextu.

2.1 Charakteristika francouzského školství

O francouzském školství bychom nejprve měli říci, že se jedná o velice propracovaný a centralizovaný systém, který je spravován hned dvěma ministerstvy, přičemž jedno z nich řídí primární a sekundární školství – *Le ministère de l'Éducation nationale* – druhé dohlíží na správný chod vysokého školství a vědy – *Le ministère de l'Enseignement supérieur et de la Recherche*.

Je jistě třeba také zmínit, že ve Francii hraje téma vzdělávání skutečně významnou roli a pro celou společnost dobré fungování školství koresponduje s představou dobrého fungování republiky. Podoba vzdělávání, a vlastně i vzdělávání jako hodnota, se ve Francii datuje již od úplných počátků Velké francouzské revoluce, kdy heslo: „rovnost, volnost, bratrství“ („*égalité, liberté, fraternité*“) rezonovalo napříč buržoazní společností a kladlo si za cíl reformu prakticky celého, nejen politického, systému. Pod touto devízou tedy postupně vznikala a rozvíjela se nová podoba vzdělávání, jež vedla k možnosti vzdělávání všech obyvatel, čímž bylo později zabráněno, mimo jiné, utvářet elity. V letech 1881-1882, o kterých se v práci ještě podrobněji zmíníme, Jules Ferry, tehdejší ministr školství, zákony nesoucími jeho jméno prosadil, že primární vzdělávání (*l'enseignement primaire*) bude bezplatné (*gratuit*), laické (*laïque*) a povinné (*obligatoire*).

2.2 Aktuální situace ve vzdělávání

Aktuálně má, pokud jde o řízení francouzského školství, hlavní slovo ministryně Najat Vallaud-Belkacem, ve funkci ministryně školství působící od roku 2014. Co se týká základních číselných údajů, tak bychom mohli konstatovat, že Francie a její zahraniční departmenty nyní čítá na 15 miliónů žáků a studentů, přičemž počet zaměstnanců ve školství se pohybuje okolo 1 milionu. I dnes zůstává školství ve Francii bezplatné po celou dobu studií, povinné (od 6 let do 16 let) a laické; zákon zakazující nošení náboženských symbolů a ošacení symbolizující náboženskou příslušnost vešel v platnost v roce 2004, od té doby jsou tedy veškeré náboženské symboly ve škole zakázány. Jak už bylo zmíněno výše, vzdělávací systém je centralizovaný, což také znamená, že osnovy a diplomy jsou celostátní, dokonce i soukromé školy se musí řídit těmito předpisy a stát je spolufinancuje. Učitelé a profesori mají ve společnosti nadále velkou prestiž. Fakt, že je pro Francouze vzdělávání prioritou, dokazuje i státní rozpočet – 25% z něj totiž připadá právě na školství. (Klinka, 2009)

2.3 Struktura školského systému

V této kapitole stručně popíšeme organizaci školského systému jako celku. Detailnější informace a vzhled do fungování zejména mateřských škol (*l'école maternelle*) a základních škol (*l'école élémentaire*) ve Francii nabídneme v další části práce.

Ve Francii existuje veřejný a soukromý sektor vzdělávání. Hovoříme-li o základní či střední soukromé škole ve Francii, většinou jde o školu katolického zaměření. Pokud se jedná o vysoké soukromé školy, patrně máme na mysli prestižní vysoké školy, vznikající již v dobách Napoleona Bonaparta, tzv. *Grandes écoles*, kam patří např. *l'École nationale d'administration*, *l'École normale supérieure* nebo *l'École polytechnique*, které se vyznačují svou selektivitou a placením školného. Většina dětí, ač se zájem o zápis do soukromých škol rok od roku mírně zvyšuje (v případě primárního a sekundárního vzdělávání), však dochází do veřejných škol. A absolventi *Grandes écoles* představují jakousi budoucí elitu francouzského národa, protože jsou později zaměstnáváni v prestižních a významných podnicích, firmách či obecně důležitých odvětvích, jako je lékařství, finanční správa, právo, námořnictví a vojenství.

Francouzský systém školství se dělí do tří stupňů. První stupeň vzdělávání začíná v mateřské škole, která ve Francii doposud není povinná, přesto do ní běžně chodí děti od 2 let, přitom i jesle (*la crèche*) jsou považovány za jistý a nikterak neobvyklý předstupeň mateřské školy. Mateřská škola se, podle věku dětí, dělí na tři „sekcce“, a to na nižší stupeň (*la petite section*) pro děti od 2 do 4 let, na střední stupeň (*la moyenne section*) pro děti od 4 do 5 let a na vyšší stupeň (*la grande section*) pro děti od 5 do 6 let. Vzhledem k tomu, že jsou děti již v posledním roce mateřské školy hodnoceny (učí se základy čtení, psaní a počítání) a učitelé v mateřských školách musí mít vysokoškolské vzdělání, již z toho je dost patrné, jak velký význam má i předškolní vzdělávání, leč není povinné, pro Francouze.

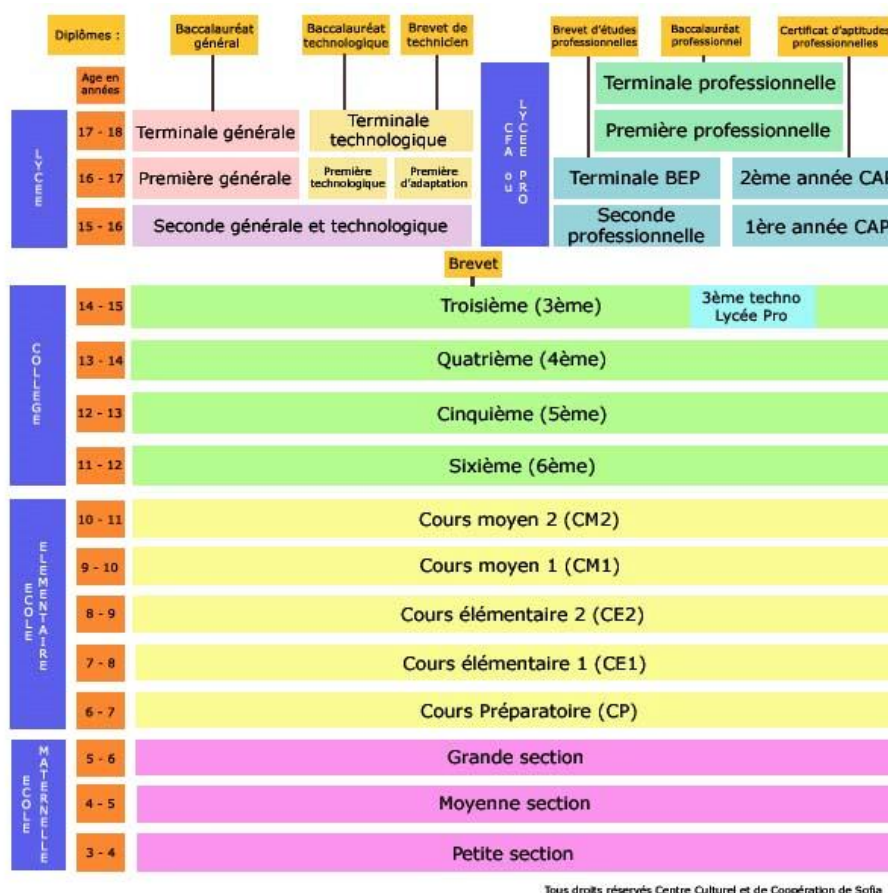
V šesti letech děti nastupují na základní školu, která je již tedy povinná, kterou bychom mohli rozdělit na více „kurzů“, případně, zjednodušeně, do pěti ročníků. Nejprve děti projdou přípravným kurzem (*le cours préparatoire*), následují dva základní kurzy (*le cours élémentaire 1* a *le cours élémentaire 2*) a nakonec dva střední kurzy (*le cours moyen 1* a *le cours moyen 2*). Po pěti letech tohoto studia, odpovídajícímu našemu prvnímu stupni základní školy, děti přecházejí do druhé úrovně vzdělávání, které sestává z *collège* (*le collège*) představující nižší stupeň sekundárního vzdělávání, a *lycea* (*le lycée*), které je zakončeno maturitní zkouškou. Na *collège* děti nastupují ve věku 11 let, přičemž výuka na tomto stupni je rozdělena do čtyř ročníků, které jsou však číslovány sestupně – tuto přetrvávající podobu číslování do

francouzského systému vnesli jezuité. V šestém (*la sixième année*) a pátém (*la cinquième année*) ročníku jsou předměty pro všechny žáky společné, aby si v následujících dvou ročnících (*la quatrième année* a *la troisième année*) již děti samy doplnily rozvrh o volitelné předměty; na výběr jsou předměty ze tří hlavních směrů, a to z literárního, ekonomického a vědního, a začaly se postupně zaměřovat na svůj budoucí obor a zaměstnání. Na konci posledního ročníku collège žáci skládají povinnou zkoušku a dostávají konečné vysvědčení, tzv. *le brevet*. Když u zkoušky uspějí, mohou dále pokračovat se studiem na lyceu, tedy na střední škole.¹

Lyceum si žák může zvolit buď obecné (*le lycée général*), nebo může studovat na technickém lyceu (*le lycée technologique*), kde žáci projdou druhou (*la seconde*), první (*la première*) a konečnou (*la terminale*) třídou, přičemž vychází s obecnou či technickou maturitou, nebo mohou studovat na odborné škole (*le lycée professionnel*), kde získají osvědčení profesních studií (po dvou letech studia, *le brevet d'études professionnelles*, tzv. *BEP*) či certifikát profesní způsobilosti (po 3 letech studia, *le certificat d'aptitude professionnelle*, tzv. *CAP*). Pokud jde o maturitní zkoušku (*le baccalauréat*, tzv. *BAC*), která se týká obecných a technických lyceí, tak ta je, obdobně jako v České republice, celonárodní a centralizovaná. Existuje samozřejmě několik variant této zkoušky. Obecná, kde je na výběr například literární, ekonomická, sociálně zaměřená nebo přírodovědná orientace, připravuje na vstup do vysokého školství, technologická maturita vede uchazeče k dalšímu krátkému vysokoškolskému vzdělávání. Oproti tomu profesní maturita (*BEP* či *CAP*) znamená vstup do zaměstnání. Jak už bylo částečně zmíněno výše, francouzský vysokoškolský systém obsahuje dvě hlavní složky. Tu první složku představují univerzity, kam se může automaticky zapsat každý, kdo úspěšně složil maturitní zkoušku, druhou možností jsou *Grandes écoles*, kam je obecně velice náročné se dostat, dokonce je nepředstavitelné před přijímacími zkouškami na tyto školy neabsolvovat přípravný kurz trvající jeden či dokonce dva roky na dané škole.

¹ Primární školy a také collège jsou, mimo jiné, organizovány do větších vzdělávacích cyklů. Primární školství obsahuje tři cykly – *le cycle des apprentissages premiers* probíhá v mateřské škole (PS, MS, GS), na něj navazuje *le cycle des apprentissages fondamentaux* (CP, CE1, CE2), následuje *le cycle de consolidation* (CM1, CM2, 6ème – kam tedy již patří i první rok studií na collège). Na collège žák dál projde dalšími dvěma cykly – *le cycle central* (5ème, 4ème) a konečně *le cycle d'orientation* (3ème). *Schéma francouzského systému školství, včetně zkratk názvů jednotlivých tříd, je možné najít na straně 12 v této práci.*

Tabulka 1 – schéma francouzského systému školství

Zdroj: Français (www.gaelleana.blogspot.cz)

2.4 Řízení školství

Vzdělávací systém patří pod správu ministerstva školství, *Le ministère de l'Éducation nationale* a *Le ministère de l'Enseignement supérieur et de la Recherche*. Ministerstvo školství je tedy plně zodpovědné za organizaci a administraci celého vzdělávacího systému, a to od stupně mateřské školy až po stupeň vysokoškolského vzdělávání. Přesto i další ministerstva, například Ministerstvo zemědělství (*Le ministère de l'Agriculture*), jakoby doplňují funkci Ministerstva školství. Přestože o francouzském systému školství platí, že stále velkou roli v jeho řízení hraje stát, jenž pro příklad definuje kurikula pro každou úroveň vzdělávání (včetně vyučovacích cílů a metod), určuje podmínky a nároky na přípravu učitelů, zajišťuje finální zkoušky a vydávání národních diplomů a certifikátů², v letech 1982-1983 a

² Pokud jde o kurikulum, které určuje stát, učitelé si sami přesto mohou vybírat konkrétní metody a školní učebnice.

následně v letech 2003-2004 vstoupily v platnost zákony o decentralizaci školství, prostřednictvím nichž stát přenechal některé své rozhodovací kompetence v oblasti školství dalším správním jednotkám, a to na lokální úrovni. Lokální úrovně mají specifické zodpovědnosti za jisté typy škol. Za primární vzdělávání (*l'école maternelle* a *l'école élémentaire*) zodpovídají obce (*les communes*), za nižší sekundární vzdělávání, za *collège*, departmenty (*les conseils départementaux*) a konečně regiony (*les conseils régionaux*) zodpovídají za vyšší střední vzdělávání, tedy za lycea. Ačkoliv rámcovou podobu vzdělávání celkově profiluje stát, mohli bychom, už jen na základě existence lokálních správních jednotek, říci, že školy rozhodně mají administrativní a správní autonomii, do jisté míry i finanční autonomii ve středním školství (*les collèges* a *les lycées*), a to díky školnímu „projektu“. Tento projekt je sledován řadou orgánů. Třemi hlavními inspektoráty jsou *Inspection générale de l'Éducation nationale* (IGEN; národní inspekce), *Inspection générale de l'Administration de l'Éducation nationale et de la Recherche* (IGAENR; národní vzdělávací a výzkumná inspekce) a *Inspection générale des Bibliothèques* (IGB; hlavní knihovnická inspekce). Dále existují dva čistě lokální inspektoráty: *Inspecteurs de l'Education nationale* (IEN; Národní inspekce pro vzdělávání), které jsou určeny pro primární školy a učitele, a *Inspecteurs d'académie – Inspecteurs pédagogiques régionaux* (IA-IPR – *Académie inspectors*; regionální inspektoři), kteří dohlíží na středoškolské pedagogii. (Komparativní analýza vzdělávacích systémů ve vybraných zemích EU – ISCED 1, 2, 2012)

2.5 Financování škol

Ve Francii, i kvůli stále vysoké míře centralizace ve školství, je více než 80% nákladů na vzdělávání hrazeno státem. Další náklady jsou placeny rodinami žáků a studentů v podobě školného a též soukromým sektorem, na základě smluv se státem. Od roku 2004 však hradí některé náklady na školství i kraje (*les conseils régionaux*), které se staly provozovateli lyceí. Kraje tedy nesou odpovědnost za provoz, výstavbu, rekonstrukci, opravy a vybavení škol. Také se podílí na učňovském vzdělávání a odborné přípravě mladých lidí hledajících zaměstnání nebo na profesní adaptaci (v souvislosti s touto tematikou můžeme zmínit například *Dispositif d'initiation aux métiers en alternance*, tzv. *DIMA*, což jsou úvodní pracovní nebo vzdělávací odborné kurzy). Departmenty (*les conseils départementaux*) jsou od roku 2004 provozovateli veřejných *collèges* nacházejících se na jejich územích, přičemž odpovědnost departmentů se tak týká veškeré údržby a provozu. Konečně obce (*les communes*) odpovídají za předškolní a primární zařízení, která jsou na jejich teritoriu. (Komparativní analýza vzdělávacích systémů ve vybraných zemích EU – ISCED 1, 2, 2012)

3 Hodnocení žáků

Ve Francii, a to platí pro všechny základní i střední školy, je školní rok rozdělen trimestrálně. Průběžné hodnocení žáků spočívá v bodovém systému (0 = nejhorší známka, 20 = nejlepší známka). Tento způsob nabízí daleko širší škálu hodnocení, přičemž však při známce okolo 8 bodů lze již hovořit o velmi slabém výsledku. Pokud jde o bodový systém známkování, ten byl ve Francii tak, jak jej známe i v současnosti, oficiálně uzákoněn dne 9. července 1971.³ Přesto jsou na některých školách, zejména na *l'école élémentaire*, žáci hodnoceni také na škále 0 – 10 (10 je nejlepší známka), další známý způsob, a sice písmeny od A do E, kde E je nejhorší výsledek, je ve Francii také používán. Na soukromých školách či v prestižních zařízeních jsou studenti hodnoceni ještě jiným způsobem, a to na základně nabytých vědomostí, přičemž tato stupnice hodnocení má následující podobu: A (*acquis*), ECA (*en cours d'acquisition*), AR (*à revoir*), NA (*non acquis*). Ve Francii zůstává zvláštností, že v některých případech mohou být studenti dokonce podhodnoceni, a tedy získají negativní hodnocení, což znamená pod stanovenou stupnicí (např. -1/20); takové hodnocení se může vyskytovat v případě „nultého ročníku“, přípravného kurzu na vysokou školu (tzv. *les classes préparatoires aux grandes écoles*; CPGE). Jak již bylo řečeno, školní rok je rozdělen na trimestry. Na trimestrálním vysvědčení (*le bulletin trimestriel*) žák najde kromě bodového hodnocení, jež často bývá vyjádřeno i desetinnými čísly (např. 15,4/20 apod.), i slovní vyjádření od vyučujícího, které je velmi podrobné a zabývá se, mimo jiné, i žakovy pokroky a přednostmi. V průběhu školního roku jsou rodiče informováni o výsledcích svých dětí prostřednictvím žakovské knížky (*le carnet de notes et de correspondance*), během osobních rozhovorů s vyučujícími v době konzultačních hodin či na třídních schůzkách. V době končícího trimestru je to ředitel školy, který posílá rodičům žáků vysvědčení. Zejména důležité vysvědčení je pro každého studenta to ze 4. třídy (4ème) a 3. třídy (3ème) na collège – tyto výsledky se totiž zapisují do konečného vysvědčení, tzv. *le brevet*.

³ Pro srovnání: v Belgii jsou studenti hodnoceni na základě procentuální úspěšnosti.

4 Vzdělávání učitelů

Pro většinu univerzit je typické, že pro přijetí ke studiu stačí mít a doložit maturitní vysvědčení, což je přesně i případ budoucích učitelů. I pro univerzitní studium obecně však platí, že je rozděleno do několika cyklů, konkrétně do tří. První cyklus trvá dva roky. Po jeho ukončení student získá diplom všeobecných univerzitních studií (*diplôme d'études universitaires générales*, tzv. *DEUG*).⁴ Další, druhý cyklus trvá tři roky a vede již k získání licenciátu (*la licence*; což odpovídá 180 kreditům), zatímco čtyř až pětileté studium, podobné českému magisterskému nebo inženýrskému studiu, které student úspěšně absolvuje, vede k získání tzv. *le master*; což odpovídá 300 kreditům. Výše zmiňované tříleté studium by tedy korespondovalo s českým bakalářským studiem. Na úrovni druhého cyklu probíhá také univerzitní příprava učitelů. Poslední, třetí cyklus může probíhat dvěma různými způsoby. Buď se student rozhodne pro jednoleté odborné vzdělávání zakončené diplomem specializovaných studií (*diplôme d'études supérieures spécialisées*, tzv. *DESS*), nebo si vybere doktorandské studium trvající tři až čtyři roky, které je ukončené doktorátem (*le doctorat*; což odpovídá 480 kreditům).

Ve Francii existují pro přípravu budoucích učitelů⁵ specializované vysoké pedagogické školy, tzv. ESPE (*Les Écoles supérieures du professorat et de l'éducation*), které, v roce 2013, nahradily instituty IUFM (*Institut Universitaire de Formation des Maîtres*), kde do té doby probíhalo vzdělávání budoucích učitelů. Po ukončení ESPE studenti získají učitelský magisterský titul. Vzdělávání obsahuje všeobecný společný základ, ale také specializovaná témata a předměty, včetně praktických stáží, observací či hospitací na školách. V průběhu dvou let studia na ESPE jsou studenti průběžně připravováni i k celostátním konkurzům pro učitele⁶, a to už od prvního ročníku studia na ESPE, kam jsou přijímáni poté, co získají *la licence*.

⁴ Tento diplom nemá v českém systému žádný ekvivalent.

⁵ Od roku 2010 bylo pro budoucí učitele zavedeno povinné magisterské vzdělání, tedy pětileté vysokoškolské studium, neboť předtím stačilo pro povolání učitele tříleté univerzitní vzdělání.

⁶ Po úspěšném absolvování konkurzu student může získat buď certifikát CRPE (*le concours de recrutement de professeur des écoles*), díky němuž se stane učitelem v mateřské škole či na základní škole, nebo certifikát CAPES (*le certificat d'aptitude au professorat de l'enseignement du second degré*), který učitele opravňuje k výuce na collège nebo na lyceu. Existují samozřejmě i další typy certifikátů, například pro výuku technických předmětů (CAPET), tělesné výchovy a sportu (CAPEPS) a další.

Dalo by se říci, že příprava učitelů ve Francii se velmi podobá té v České republice. S tím rozdílem, že pro oprávněnost k vyučování francouzský učitel nepotřebuje pouze vysokoškolský titul, *le master*⁷, ale i jeden z uvedených certifikátů.

Během prvního roku po studiích užívají učitelé systému podpory, když jsou ve škole zaměstnáni jako stážisté. Rozvrh učitele se dále samozřejmě odvíjí od typu školy. V primárním vzdělávání například učitel odučí 864 hodin za celý rok, tedy v rozmezí září a června. (Komparativní analýza vzdělávacích systémů ve vybraných zemích EU – ISCED 1, 2, 2012)

Pokud jde o finanční ohodnocení učitelů nebo profesorů na základní či střední škole, po dvouleté praxi se plat učitele pohybuje okolo částky 1562 eur čistého měsíčně, učitel s desetiletou praxí si může vydělat od 1753 eur do 1859 eur za měsíc. Průměrný plat univerzitního profesora se pohybuje okolo 2668 eur hrubého měsíčně. (JuriTravail, 2017)

⁷ Učitel získá titul MEEF (*Métiers de l'enseignement, de l'éducation et de la formation*).

5 Žebříček PISA

Mezinárodní šetření PISA (*Programme for International Student Assessment*) je považováno za největší a nejdůležitější mezinárodní šetření v oblasti měření výsledků vzdělávání, které v současné době ve světě probíhá. Výzkum je jednou z aktivit Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (*OECD*). Šetření je zaměřeno na zjišťování úrovně gramotností patnáctiletých žáků, kteří se ve většině zúčastněných zemí nacházejí v posledních ročnících povinné školní docházky. Žebříček je koncipován tak, aby poskytoval tvůrcům školské politiky v jednotlivých zemích všechny důležité informace o fungování jejich školských systémů.

Testování probíhá ve tříletých cyklech, přičemž pokaždé je kladen důraz na jednu z testovaných oblastí tak, aby bylo možno o ní získat detailnější informace (v roce 2015 byla hlavní testovanou oblastí přírodovědná gramotnost). V ČR je realizátorem testování Česká školní inspekce. Mezi oblasti, ve kterých jsou žáci hodnoceni, patří: přírodovědná gramotnost, čtenářská gramotnost a matematická gramotnost. (ČŠI, 2017)

5.1 Matematická gramotnost

V tabulkách níže jsou země řazeny sestupně podle svého průměrného výsledku z roku 2015 v testu matematické gramotnosti. Výsledek českých žáků (492 bodů) je na úrovni průměru zemí OECD (490 bodů), stejně jako výsledek francouzských žáků (493 bodů), který je v této oblasti srovnatelný. V roce 2012 dosáhli čeští žáci průměrného výsledku 499 bodů, zatímco Francie ve stejném roce 495 bodů. Obě země se tedy mírně zhoršily.

Tabulka 2 – PISA – matematická gramotnost

Země	Průměrný výsledek	Země	Průměrný výsledek
Singapur	564	Kypr	437
Hongkong (Čína)	548	Spojené arabské emiráty	427
Macao (Čína)	544	Chile	423
Tchaj-wan	542	Turecko	420
Japonsko	532	Moldavsko	420
Čína (vybrané čínské provincie)	531	Uruguay	418
Korejská republika	524	Černá Hora	418
Švýcarsko	521	Trinidad a Tobago	417
Estonsko	520	Thajsko	415
Kanada	516	Albánie	413
Nizozemsko	512	Mexiko	408
Dánsko	511	Gruzie	404
Finsko	511	Katar	402
Slovinsko	510	Kostarika	400
Belgie	507	Libanon	396
Německo	506	Kolumbie	390
Polsko	504	Peru	387
Irsko	504	Indonésie	386
Norsko	502	Jordánsko	380
Rakousko	497	Brazílie	377
Nový Zéland	495	Makedonie	371
Vietnam	495	Tunisko	367
Ruská federace	494	Kosovo	362
Švédsko	494	Alžírsko	360
Austrálie	494	Dominikánská republika	328
Francie	493		
Velká Británie	492		
Česká republika	492		
Portugalsko	492		
Itálie	490		
Island	488		
Španělsko	486		
Lucembursko	486		
Lotyšsko	482		
Malta	479		
Litva	478		
Maďarsko	477		
Slovensko	475		
Izrael	470		
USA	470		
Chorvatsko	464		
Argentina (provincie Buenos Aires)	456		
Řecko	454		
Rumunsko	444		
Bulharsko	441		

Zdroj: Národní zpráva PISA (www.csicr.cz)

5.2 Přírodovědná gramotnost

V tabulkách níže jsou země opět seřazeny sestupně podle svého průměrného výsledku, a to v testu přírodovědné gramotnosti z roku 2015. Výsledek českých žáků (493 bodů) je totožný s průměrem zemí OECD (493 bodů), výsledek francouzských žáků byl 495 bodů, který je tedy i v přírodovědné oblasti srovnatelný s výsledkem českých žáků. V roce 2012 dosáhli čeští žáci průměrného výsledku 508 bodů, zatímco Francie ve stejném roce 499 bodů. Můžeme pozorovat, že ke zhoršení výsledků v této oblasti došlo v případě obou zemí.

Tabulka 3 – PISA – přírodovědná gramotnost

Země	Průměrný výsledek	Země	Průměrný výsledek
Singapur	556	Spojené arabské emiráty	437
Japonsko	538	Uruguay	435
Estonsko	534	Rumunsko	435
Tchaj-wan	532	Kypr	433
Finsko	531	Moldavsko	428
Macao (Čína)	529	Albánie	427
Kanada	528	Turecko	425
Vietnam	525	Trinidad a Tobago	425
Hongkong (Čína)	523	Thajsko	421
Čína (výbrané čínské provincie)	518	Kostarika	420
Korejská republika	516	Katar	418
Nový Zéland	513	Kolumbie	416
Slovinsko	513	Mexiko	416
Austrálie	510	Černá Hora	411
Velká Británie	509	Gruzie	411
Německo	509	Jordánsko	409
Nizozemsko	509	Indonésie	403
Švýcarsko	506	Brazílie	401
Irsko	503	Peru	397
Belgie	502	Libanon	386
Dánsko	502	Tunisko	386
Polsko	501	Makedonie	384
Portugalsko	501	Kosovo	378
Norsko	498	Alžírsko	376
USA	496	Dominikánská republika	332
Rakousko	495		
Francie	495		
Švédsko	493		
Česká republika	487		
Španělsko	493		
Lotyšsko	490		
Ruská federace	487		
Lucembursko	483		
Itálie	481		
Maďarsko	477		
Litva	475		
Chorvatsko	475		
Argentina (provincie Buenos Aires)	475		
Island	473		
Israel	467		
Malta	465		
Slovensko	461		
Řecko	455		
Chile	447		
Bulharsko	446		

Zdroj: Národní zpráva PISA (www.csicr.cz)

5.3 Čtenářská gramotnost

V tabulkách níže jsou sestupně seřazeny země účastníci se testování v roce 2015 podle svého průměrného výsledku ve čtenářské gramotnosti. Výsledek českých žáků (487 bodů) je pod průměrem zemí OECD (493 bodů), výsledek francouzských žáků byl mírně nadprůměrný (499 bodů). V roce 2012 dosáhli čeští žáci průměrného výsledku 493 bodů, zatímco francouzští žáci dokonce 505 bodů. Můžeme konstatovat, že výsledky v případě obou zemí se, v porovnání s rokem 2012, zhoršily.

Tabulka 4 – PISA – čtenářská gramotnost

Země	Průměrný výsledek
Singapur	535
Hongkong (Čína)	527
Kanada	527
Finsko	526
Irsko	521
Estonsko	519
Korejská republika	517
Japonsko	516
Norsko	513
Nový Zéland	509
Německo	509
Macao (Čína)	509
Polsko	506
Slovinsko	505
Nizozemsko	503
Austrálie	503
Švédsko	500
Dánsko	500
Francie	499
Belgie	499
Portugalsko	498
Velká Británie	498
Tchaj-wan	497
USA	497
Španělsko	496
Ruská federace	495
Čína (vybrané čínské provincie)	494
Švýcarsko	492
Lotyšsko	488
Česká republika	487
Chorvatsko	487
Vietnam	487
Rakousko	485
Itálie	485
Island	482
Lucembursko	481
Izrael	479
Argentina (provincie Buenos Aires)	475
Litva	472
Maďarsko	470
Řecko	467
Chile	459
Slovensko	453
Malta	447
Kypr	443

Země	Průměrný výsledek
Uruguay	437
Rumunsko	434
Spojené arabské emiráty	434
Bulharsko	432
Turecko	428
Kostarika	427
Trinidad a Tobago	427
Černá Hora	427
Kolumbie	425
Mexiko	423
Moldavsko	416
Thajsko	409
Jordánsko	408
Brazílie	407
Albánie	405
Katar	402
Gruzie	401
Peru	398
Indonésie	397
Tunisko	361
Dominikánská republika	358
Makedonie	352
Alžírsko	350
Kosovo	347
Libanon	347

Zdroj: Národní zpráva PISA (www.csicr.cz)

6 Jules Ferry a jeho reformy

Jules Ferry (1832 – 1893) byl francouzský politik – ministr veřejného vzdělávání a ministr zahraničních věcí – který se ihned po studiu práv aktivně zapojil do francouzského společenského dění. Jakožto stoupenec republiky rázně kritizoval císařství (tzv. Druhé císařství, 1852 – 1870) a své názory mimo jiné zveřejňoval i v tisku. V roce 1870 byl zvolen starostou Paříže. Později, ve funkci ministra zahraničních věcí, získal však nepříznivou reputaci, a to kvůli své koloniální, imperialistické politice, kdy zvláště usiloval o vliv v Tunisu, v Kongu, na Madagaskaru a také ve Vietnamu. V oblasti politiky se Ferry nejvíce proslavil školskými zákony, které dostaly jeho jméno, *Les lois Jules Ferry*, a to v letech 1881 a 1882.

První z těchto zákonů, ten z 16. června 1881, zaručoval bezplatné a veřejné základní vzdělávání (*l'enseignement primaire public et gratuit*). Na tento zákon logicky navazoval další, který nejenže nařizoval povinné vzdělávání jak chlapců, tak i dívek (tehdy povinné ve věku od 6 do 13 let), ale taktéž zaručoval tzv. laické vzdělání (*l'enseignement laïque*), tedy takové, které je zcela odděleno od moci církve a nepodléhá žádnému náboženství. Druhý ze zmiňovaných zákonů Ferryho vstoupil v platnost 28. března 1882.

Tyto reformní změny ve školství vykrystalizovaly právě v duchu republiky a jejích hodnot, kdy bylo žádoucí posílit jednak národní myšlenku – a s ní i oživit devízu „rovnosti, volnosti a bratrství“ – dále zaručit, že všechny společenské třídy budou vzdělávány „v téže školní lavici“. (Duvergier, 2010)

Před samotným zavedením těchto zákonů pochopitelně došlo i k dalším nutným změnám, které mohly následujícím větším změnám usnadnit jejich zavedení do praxe. Například už roku 1833 byla zákonem, který prosadil tehdejší ministr školství François Guizot, uložena městům povinnost mít na jejich území povinně alespoň jednu základní školu, ačkoliv v té době určenou pouze chlapcům (*l'école primaire de garçons*), stejně jako každý department se musel postarat o otevření alespoň jedné školy pro vzdělávání budoucích učitelů. V roce 1879 se k tomuto požadavku přidala ještě další podmínka, a to s požadavkem na laicizaci učitelů, jinak řečeno na vzdělávání zcela bez vlivu náboženství a církve. I další takové „přípravné“ zákony řešily především otázku, jak zamezit ovlivňování školství náboženstvím. Proto byli, postupně, reprezentanti církve vylučováni z učitelských pozic na jakémkoliv stupni vzdělávání, aby se došlo k zásadě, že školy mají být laické a veřejné. Tuto nenáboženskou

vizi zřejmě ovlivnil i v té epoše triumfující pozitivismus, s ním antiklerikální myšlenky, které ve svém pozitivistickém přístupu zdůrazňoval zejména Auguste Comte, Émile Littré, Claude Bernard či Jules Michelet.

O zákonech, schválených mezi lety 1881 a 1882, by se dalo jistě také říci, že byly jakýmsi důsledkem prohrané války proti Prusku v roce 1870. Tehdy se totiž usuzovalo, že pruští vojáci byli lépe vzdělaní než ti francouzští, což mohl být jeden z důvodů porážky. Jules Ferry měl možná obavu i z další věci, a sice z anarchismu, který by mohl zapříčinit ohrožení francouzských ideálů republiky. I proto by vzdělání mělo být dostupné všem, synům dělníků, vesničanům, dokonce i dívkám. Navíc, již koncem 19. století, se škola jako instituce postupně stávala synonymem pro možnost společenského vzestupu. (Keller, Tvrdý, 2008)

Díky zákonům ministra Ferryho došlo k prakticky celkové alfabetizaci francouzské společnosti (k tomuto fenoménu přispívaly i tzv. *les romans-feuilletons*, tedy romány vycházející na pokračování ve francouzském tisku), navíc i k důležitému pofrancouzštění, kdy byla eliminována specifická nářečí, která byla dokonce oficiálně zakázána, takže francouzská společnost se, už jen na základě tohoto předpokladu, zdála být zase o něco více jednotná a celistvá.

7 Vznik a vývoj předškolního vzdělávání

Mateřské školy ve Francii (*l'école maternelle*) jsou státní instituce, které jsou určeny dětem ve věku od 2 do 6 let, přičemž docházka do mateřské školy není povinná.

Již v 18. století ve Francii existovala výchovná zařízení, kam chodily děti mladší 6 let, které pocházely zejména z chudých venkovských rodin. Tato zařízení, zvaná jako „výchovné útulky“ (*des salles d'asile*), se objevovala pod tímto názvem do roku 1880. Od roku 1882 se totiž nazývají mateřskými školami (*l'école maternelle*), které, na rozdíl od „výchovných útulků“, už v té době zaujímaly k dítěti specifický přístup, aby se mohlo osobnostně a harmonicky rozvíjet.

Podle předního současného francouzského historika Jean-Noël Luca, jenž se zabývá také vývojem předškolního vzdělávání ve Francii, bychom mohli konstatovat, že zájem o děti předškolního věku vznikl v severní Evropě, kam kromě Francie řadí i Německo nebo Velkou Británii. Pochopitelně tak nelze nezmínit i vliv předních reformátorů školství 18. a 19. století, tedy myšlenky Jean-Jacques Rousseaua či Johanna Heinricha Pestalozziho, díky kterým se formovala i nová podoba předškolního vzdělávání (později vývoj mateřských škol ovlivnily myšlenky Marie Montessoriové či Jeana Piageta).

Jak bylo zmíněno výše, první výchovná zařízení pro děti předškolního věku se ve Francii objevila v 18. století. Je známá existence zařízení zvaného „škola pletení“ (*l'école à tricoter*), kterou roku 1771 zřídil pastor Oberlin (v departmentu Bas-Rhin, na východě země). Zařízení s podobným účelem založila v Paříži roku 1801 Madame Adélaide Pastoret, která do obsahu výuky, kromě pletení a dalších ručních prací, zařadila i zpěv a náboženství. A byla to Madame Emilie Mallet, která, též v hlavním městě Francie, v roce 1826 vystavěla první „výchovný útulek“ (*la salle d'asile*), a to v podstatě po vzoru Roberta Owena, jenž obdobná předškolní zařízení budoval ve Velké Británii. Emilie Mallet navíc, s pomocí editora Louise Hachetta, začala publikovat časopis „*L'ami de l'enfance*“ (název bychom mohli přeložit jako „Přítel dětství“), který si kladl za cíl hlavně informovat o těchto vznikajících zařízeních pro děti mladší 6 let a také obecně vzbudit zájem o tuto specifickou věkovou kategorii dětí. Časopis byl zprostředkováván nejen ve Francii, ale i ve Švýcarsku, Belgii, Itálii či Velké Británii. Díky Emilii Mallet se navíc začalo diskutovat o nutnosti existence „výchovných útulků“, a to jednak z důvodu nárůstu pracujících matek (jako následek industrializace), a tedy potřeby jejich děti hlídat, jednak se opět dostaly do povědomí osvícenské myšlenky a nutnost

vzdělané společnosti, navíc tato předškolní zařízení, už i tehdy, byla vnímána jako účinná prevence před nárůstem kriminality.

Tyto potřeby tedy vedly k oficiálnímu vzniku „výchovných útulků“ (1837), které, podle požadavků Madame Emilie Mallet, byly zřizovány pro děti ve věku od 2 do 6 let, byly určeny pro obě pohlaví, navíc byla v roce 1848 založena *l'École normale maternelle*, tedy jakási obdoba vysoké školy pro budoucí učitele v mateřských školách.

Koncept byl přijat s nadšením jak ze strany rodičů, tak i ze strany učitelů, postupně se však začaly odkrývat zásadní nedostatky, se kterými koncept nepočítal. Začalo se například ukazovat, že prostory, kde jsou „výchovné útulky“ zřizovány, nevyhovují jednak z hlediska velikosti (pro příklad – z dobového dokumentu z roku 1846 vyplývá, že třída o velikosti 55m² byla určena až pro 350 dětí), jednak z hlediska hygienického, neboť ve výchovných zařízeních byl nedostačující počet záchodů (byl-li tam vůbec nějaký), kromě toho ani chybějící umyvadla nebyla ve třídách výjimkou. Ukázalo se také, že venkovní prostory, tzv. dvory (*les cours*) jsou malé a pro děti a hry nevyhovující. Tento problém byl však poměrně brzy vyřešen, protože už ve zprávě z roku 1863 bylo konstatováno, že 75% „výchovných útulků“ je v uspokojivém stavu. Nicméně, fenomén „výchovných útulků“ vystřídala i jiná alternativa předškolního vzdělávání, a sice že děti ve věku od 2 do 6 let byly dávány „na hlídání“ do nižších tříd při základních školách, což v praxi znamenalo, že tyto předškolní děti měla často na starost manželka učitele, který vyučoval jednu ze tříd základní školy, přičemž tito nejmenší žáci vždy měli vyhrazenou jednu z učeben příslušné školy. V roce 1867 byl tento fenomén dokonce uzákoněn ministrem Duruyem – tyto předškolní třídy byly nazvány jako „malá oddělení“ (*des petites divisions*).

Až o 19 let později, konkrétně 30. října 1886, vstoupil v platnost tzv. Zákon Goblet (*la loi Goblet*), který dal oficiálně vzniknout mateřským školám (*l'école maternelle*), jak je v podstatě známe dodnes. Mateřské školy jsou ve výše jmenovaném zákoně definovány jako: „zřízení primárního vzdělávání, kde je dětem obojího pohlaví poskytována společná péče, která zaručuje jejich vývoj fyzický, intelektuální a morální“. (Gaillard, 2000, s. 36)

Systém mateřských škol se v 80. letech 19. století hojně rozvíjel, přičemž byl stále obohacován o nové metody. Jedné z nich, dětské psychologii (*la psychologie infantine*), dala možnost plně se rozvinout Pauline Duplessis-Kergomard, tehdejší generální inspektorka mateřských škol, která byla velkou sympatizantkou pedagogických metod Friedricha Froebela. Samozřejmě, již na počátku 20. století vznikal též jakýsi protipól ke státním mateřským školám, tzv. *les jardins d'enfants*, které jsou dodnes zřizovány soukromě, a tedy

jsou rodiči placené, přičemž však nabízejí řadu výhod: delší otevírací dobu, méně dětí ve třídě, tím i individuálnější přístup ke každému z nich, navíc se právě tato zařízení stávají průkopníky alternativní pedagogiky, když přijímají pedagogiku Marie Montessoriové či právě Friedricha Froebela.

7.1 Současná podoba předškolního vzdělávání

Současná podoba předškolního vzdělávání vyplynula z vývoje mateřské školy (*l'école maternelle*) v průběhu 18., 19. a 20. století. Mateřské školy ve Francii jsou tedy státní instituce, docházka tam doposud není povinná, a jsou určeny dětem ve věku od 2 do 6 let, přičemž spolu se základní školou (*l'école élémentaire*), která odpovídá pouze našemu prvnímu stupni při základní škole (od 6 let do 11 let věku), mateřská škola tvoří tzv. první stupeň vzdělávání (*l'enseignement primaire*). V mateřské škole děti postupně prochází třemi sekcemi, a to nižším stupněm (*la petite section*) pro děti od 2 do 4 let, středním stupněm (*la moyenne section*) pro děti od 4 do 5 let, a nakonec vyšším stupněm (*la grande section*) pro děti od 5 do 6 let, kde už se děti intenzivně připravují na přechod do školy, a tak se učí základy čtení, psaní a počítání. Mateřská škola si totiž klade za oficiální cíl úspěšně připravit dítě na vstup do povinného vzdělávání. Co je, pokud jde o kurikulum mateřské školy, zajímavé, je fakt, že je součástí kurikula základní školy. A co platí již od dob ministra Ferryho – mateřské školy jsou veřejné, bezplatné a laické instituce nepodléhající vlivu církve.

V tabulce níže jsou popsány hlavní cíle vzdělávání v mateřské škole.

Tabulka 5 – cíle vzdělávání v mateřské škole

Rozvíjená cílová oblast	Prostředky rozvoje
komunikační dovednosti	správné používání jazyka v jeho mluvené i psané podobě, správné užívání minulého, budoucího a přítomného času, práce s textem
učení se žít ve společnosti druhých lidí	podpora osobnosti dítěte ve školní komunitě, vhodná komunikace v různých situacích
vyjadřování pohybem	tanec a pohybové dovednosti, pohybové aktivity a prožitky
objevování světa	výuka matematiky a vědy, vnímání všemi

	smysly, poznávání živé a neživé přírody, rozlišování tvarů, materiálů a množství, užívání číslic (od 0 do 30), prostorová a časová orientace
tvořivost a fantazie	umělecké aktivity, kreslení, zpívání, exkurze do muzeí, návštěva divadla

Zdroj: Les niveaux et les établissements d'enseignement (www.education.gouv.fr)

Co je u cílů předškolní výchovy aktuálně velmi zdůrazňováno, to je také ochrana životního prostředí, historie (například formou oslav významných dnů a svátků), tím i vlastenectví a francouzská kultura, stejně jako povědomí o sdílených francouzských hodnotách, přičemž i zde je připomínáno nadčasové heslo, a sice: „rovnost, volnost, bratrství“.

7.1.1 Učitel v mateřské škole

Ve Francii je vyžadováno, aby učitel v mateřské škole měl vysokoškolské vzdělání. Univerzitní studium trvá dohromady 5 let, přičemž po 3 letech je ukončeno studium bakalářské, na které navazují další 2 roky studií. Dalo by se říci, že požadavky na vzdělávání učitelů v mateřské škole se shodují s požadavky pro učitele na prvním stupni základní školy. Pracovní úvazek učitelů v mateřské škole činí 27 hodin týdně. Do jedné třídy obvykle chodí kolem 30 žáků, přičemž asistent/asistentka pedagoga bývá pouze na tzv. nižším stupni (*la petite section*), navíc ani během dne učitele v mateřské škole nestřídá jiný pedagog.

7.1.2 Budova mateřské školy

Mateřské školy se nacházejí poblíž budovy základní školy, v mnoha případech jsou dokonce její součástí, takže často mají i stejnou tělocvičnu, jídelnu nebo venkovní hřiště. Pokud jde o uspořádání třídy v mateřské škole, tak ta se, což v České republice není tolik obvyklé, často podobá spíše (první) třídě základní školy, takže zde v každém případě najdeme tabuli, na stěnách nejružnější přehledy čísel, písmen a dat, kromě toho i školní lavice, které jsou uspořádány právě čelem k tabuli. Co se týká prostoru pro hraní, i na ten je pochopitelně vyhraněna větší plocha. Jinak bychom ve třídě mohli najít tzv. koutky (pro malování, čtení, povídání si s kamarády), jež nabízejí dětem prostor pro individuálnější činnosti.

Ven děti chodí zpravidla dvakrát denně na dobu 30 minut na dvůr (který je betonový; jak ho známe například z *Mikulášových patálií*), kde jsou k dispozici míče, basketbalové koše, branky na fotbal, koloběžky, odrazedla či švihadla. Venku na děti dohlíží učitelé (nejčastěji dva), kteří po skončení pobytu venku (nebo přestávky venku) zazvoní na zvoneček nebo zapískají na píšťalku, načež se děti seřadí podle tříd, proběhne přepočítání a následně v tichosti odcházejí se svou skupinou zpátky dovnitř, do budovy.

7.1.3 Organizace dne

Mateřská škola je ve Francii otevřena od 8:30 do 17:00 hodin. Začátek dne v mateřské škole je velmi podobný tomu v české mateřské škole. Děti jsou přivítány učitelem, povídají si spolu, poté se všichni seřadí do kruhu, kde si řeknou název dne, datum, letopočet – a vše zapíšou na tabuli.

Dopoledne jsou děti organizovány v tzv. dílnách, což by se v podstatě dalo přirovnat k výuce, protože pod dohledem učitele si procvičují psaní (jednotlivých písmen i slov), čtení (pohádky, komiksy) i počítání (v pracovních sešitech, na počítadlech). Po „výuce“ následuje přestávka na svačinu, pak jdou děti ven. Na dobu oběda se děti vrací buď domů, kde se nají, nebo se stravují v mateřské škole. Po obědě děti odpočívají (nejstarší děti ne). Po odpočinku opět pracují ve třídě (něco vyrábí, učí se nové písničky nebo říkanky či dodělávají dopolední práci). Následuje opět vycházka ven, na dvůr, kterou je denní program v mateřské škole ukončen. V 17:00 hodin už na děti u vchodu čekají rodiče, kde jim učitel jejich děti osobně předá. Na závěr této podkapitoly je také třeba zmínit, že děti ve Francii navštěvují mateřskou školu pouze čtyřikrát týdně, a to obvykle v pondělí, úterý, ve čtvrtek a v pátek. Ve středu buď zůstávají doma, nebo mají zajištěn sportovní program (pokud je možnost, tak přímo při mateřské škole) nebo jiný zájmový kroužek.⁸

7.1.4 Hodnocení dětí v mateřské škole

Francouzská mateřská škola se v několika aspektech dost podobá již prvnímu stupni základní školy, přičemž hodnocení žáků na konci roku jistě patří k této podobnosti. Děti na konci školního roku dostávají jakési vysvědčení, jedná se o oficiální doklad, který je v kopii předán i rodičům, kde jsou jejich děti slovně hodnoceny a kde jsou také vypsány jednotlivé dovednosti ve vztahu k práci/výkonům ke konkrétnímu dítěti během celého školního roku.

⁸ Fungování mateřské školy ve Francii jsem měla možnost osobně pozorovat a poznat, a to konkrétně v *L'école Dacier* ve městě Angers (7 bis rue Dacier à Angers), kde jsem byla v rámci týdenní pedagogické stáže, kterou uskutečnila KFJL PedF UK ve spolupráci s IUMF v Angers v březnu 2016.

8 Historie základního vzdělávání

O základní škole v ministerském období ministra Ferryho jsme se již zmiňovali. Připomeňme si, že základní vzdělávání se díky jeho zákonům z let 1881 a 1882 stalo povinné, laické a bezplatné, a to bez rozdílu pohlaví, sociálního původu nebo rasy.

Ale ještě i před těmito reformními kroky se ve Francii mluvilo prakticky o týchž myšlenkách, které se však v podstatě nedočkaly úspěšné praktické realizace.

Ministr školství Hippolyte Carnot (1801 – 1888) v období Druhé republiky navrhoval v zákoně z roku 1848, aby základní škola byla bezplatná a povinná pro chlapce i pro dívky, jenže tento zákon nevyústil v aplikaci do praxe. Podobně skončil i jiný zákon, zákon hraběte de Falloux (1811 – 1886). Tento zákon z roku 1850 měl zaručovat svobodu vzdělávání a vyprovokovat tak větší konkurenci mezi veřejnými a soukromými vzdělávacími institucemi. Nicméně zákon z roku 1850 byl razantně kritizován republikány, kteří jej považovali za konzervativní návrh, který navíc podporuje vliv církve. Období mezi císařstvím a republikou je silně poznamenáno štěpením ideologických názorů a zásad, které však do rozvoje oblasti školství nic nového nepřinesly a vše se proto točilo kolem pouhých návrhů a jejich následnému zamítání.

Byl to až Victor Duruy, ministr školství (1863 – 1869) za vlády císaře Napoleona III., který sehrál v reformách vzdělávání důležitou roli, zejména pak v oblasti vzdělávání dívek. Kromě toho to byl on, kdo svými vizemi zpopularizoval i sekundární vzdělávání, a sice v oborech zemědělství, obchodu a průmyslu. Zákonem z roku 1867 zamýšlel jednak zlepšit finanční ohodnocení učitelů, kam navíc již také samozřejmě počítal ženy. Lepšími podmínkami pro vyučující mířil pochopitelně i k větší konkurenci schopnosti vůči soukromým, nejčastěji církevním, školám. Co se týká vzdělávání dívek – v každém městě, kde žilo více než 500 obyvatel, bylo povinností zřídit minimálně jednu dívčí školu. Na těchto školách se, také zákonem z roku 1867, stejně jako na školách pro chlapce povinně vyučovala francouzská historie a zeměpis. Victor Duruy usiloval o bezplatnost školství, ovšem politický a socioekonomický kontext zkrátka nedovolil dříve než v 80. letech ustanovit účinné a v praxi skutečně aplikované zákony, jakými se staly ty, pod nimiž je podepsán až Jules Ferry.

8.1 Aktuální podoba základního vzdělávání

Primární vzdělávání ve Francii, tzv. *l'école primaire*, sestává ze dvou částí. Tou první z nich je mateřská škola (*l'école maternelle*), která je určena pro děti ve věku od 2 do 6 let, zároveň

není povinná (vývojem i aktuální podobou mateřské školy jsme se zabývali v předchozích kapitolách, jež pojednávaly o předškolním vzdělávání). Druhou částí je tzv. *l'école élémentaire* (odpovídající našemu prvnímu stupni základní školy), kterou povinně navštěvují děti ve věku od 6 do 11 let. Tento stupeň vzdělávání bychom mohli rozdělit do pěti ročníků, kam patří přípravný kurz (*le cours préparatoire; CP*), následují dva základní kurzy (*le cours élémentaire 1 – CE1 – a le cours élémentaire 2 – CE2*) a nakonec dva střední kurzy (*le cours moyen 1 – CM1 – a le cours moyen 2 – CM2*).

Připomeňme si, že primární školy a také collège jsou organizovány ještě do větších vzdělávacích cyklů, přičemž primární školství obsahuje tři cykly – *le cycle des apprentissages premiers* probíhá v mateřské škole, na něj navazuje *le cycle des apprentissages fondamentaux* (CP, CE1, CE2), následuje *le cycle de consolidation* (CM1, CM2, 6ème – kam tedy již patří i první rok studií na collège). Na collège žák dál projde dalšími dvěma cykly – *le cycle central* (5ème, 4ème) a konečně *le cycle d'orientation* (3ème).

Tato politika cyklů, které byly zřízeny v rámci zákona o vzdělávání dne 10. července 1989, je inspirována tzv. novou školou, kdy jsou brány v potaz individuální rozdíly mezi dětmi, do značné míry ovlivňovány jejich školní zralostí. Každé dítě má proto tři roky na získání všech předpokládaných kompetencí v dílčím cyklu. Pro každé dítě je tu také možnost buď si cyklus zkrátit či prodloužit, ale pouze jednou v průběhu primárního vzdělávání.

Každá škola samozřejmě musí tyto cykly aktualizovat, přičemž státem určená témata a obsahy jednotlivých cyklů musí být naplňovány, ale záleží už na každé škole, jaké metody či konkrétní trimestr pro výuku dílčího tématu si zvolí. Zrovna v roce 2016 došlo k reformně a nové podobě školních cyklů.

Například ve druhém cyklu vzdělávání (CP, CE1, CE2) je tak velký důraz kladen na jazyk, tedy na francouzštinu, a to jak na její mluvenou podobu, tak i na formu psanou, včetně správného pravopisu. Druhý cyklus je však zároveň už i odrazovým bodem pro výuku cizího jazyka, v rámci úrovně A1, odpovídající evropskému referenčnímu rámci pro jazyky. Pokud jde o matematiku, žáci jsou vedeni k přijetí odborné terminologie, včetně porozumění základním schémátům nebo tabulkám, přičemž právě matematika je dávana do souvislosti s tělesnou výchovou – u těchto dvou předmětů je uplatňována předmětová interdisciplinarita, protože žáci během tělesné výchovy mohou například počítat skóre, měřit rychlost, orientovat se v prostoru a propojit jej s výukou geometrických tvarů a podobně. Výchova k občanství je velice důležitou oblastí druhého cyklu. Z konkrétních situací, prostřednictvím literatury či

různorodých textů jsou žákovi předávány společenské a morální hodnoty a vědomí francouzské příslušnosti.

Obecně o druhém cyklu vzdělávání můžeme říci, že si klade za cíl naučit žáky číst, psát, počítat, stejně jako jim předávat základní morální a společenské hodnoty. (Projet de réforme des programmes scolaires du CP au CE2, 2015)

Třetí cyklus vzdělávání je specifický už jen tím, že spojuje poslední dva ročníky na základní škole s prvním ročníkem na collège, přičemž si, tento princip, klade za cíl zejména posílit pedagogickou kontinuitu a koherenci předávaných vědomostí. Třetí cyklus směřuje především k upevňování a zdokonalování se v oblasti mateřského jazyka, který má poskytovat všem studentům dostačující autonomii ve čtení a psaní, což je jakousi podmínkou pro vstup do následujícího cyklu, tedy do čtvrtého cyklu (který je již pouze v rámci collège), kde je věnována pozornost odborným předmětům, v případě pátého cyklu navíc už jde i o tzv. „orientaci“, kdy je žák více zaměřen na určitou oblast ve vzdělávání. V průběhu třetího cyklu je, každý rok alespoň jednou, žáky zpracováván projekt (*un projet*), který je zaměřen na více vyučovaných disciplín, takže bychom opět mohli mluvit o předmětové interdisciplinaritě, jehož cílem je jednak naučit žáky organizovanosti jejich práce, tím dosáhnout větší účinnosti vzdělávání, jednak je motivovat ke skupinové práci, k tzv. kooperativnímu učení, při němž si žáci trénují své komunikační dovednosti, kromě toho se ve skupině učí pracovat s různými dokumenty, samostatně si zjišťují potřebné informace – třídí je, posuzují jejich vhodnost, nakonec je použijí do svého projektu.

V rámci výtvarné či hudební výchovy je kladen důraz na propojení senzibility a rozumového uvažování. Tělesná výchova je zaměřena i na sociální role a témata vzájemného respektu, úcty a tolerance – ať už mezi pohlavími či mezi různými etniky.

Ostatně, všechny disciplíny třetího cyklu mají přispívat k rozvoji sebevědomí každého žáka, zároveň k interiorizaci hodnot, jako je respekt, tolerance, vzájemná úcta a solidarita. (Projet de programme scolaire du cycle 3, 2015)

8.1.1 Organizace výuky

Během celého školního roku, který má 180 dnů (od září do června), zůstávají žáci v jedné kmenové třídě, a to během všech vyučovacích předmětů. Dále mají obvykle jednoho třídního učitele, který je pověřen výukou všech těchto předmětů, kromě sportovních aktivit a jazyků. Týden na základní škole obsahuje 24 hodin, přičemž vyučovací hodina trvá 60 minut. Průměrný počet žáků ve třídě je 25 – žáci jsou do tříd organizováni podle věku.

8.1.2 Rozvrh hodin

Přestože zákon z roku 1882 zaručoval laicizaci ve vzdělávání, jeden den v týdnu zůstal vyhrazen pro výuku náboženství. Proto měli žáci až do konce 20. století jeden den v týdnu (původně ve čtvrtek, od roku 1972 ve středu) volno, které tedy ale bylo vyhrazeno náboženství. Obecně bychom mohli říci, že od roku 2013 existuje jakýsi národní model rozvrhu hodin pro základní školy, který je založen na čtyřech dnech a půl výuky, a to v pondělí, v úterý, ve středu dopoledne, ve čtvrtek a v pátek. (Zajímavostí je, že středeční dopolední výuka může být stále nahrazena sobotní dopolední výukou.) Vyučovací dny v týdnu se v průběhu let různě měnily. Před rokem 1969 se vyučovalo v pondělí, v úterý, ve středu, v pátek a v sobotu. Mezi lety 1969 – 1972 byly vyučovacími dny pondělí, úterý, středa, pátek a sobota dopoledne. Od roku 1972 do roku 2008 chodily děti do školy v pondělí, v úterý, ve čtvrtek, v pátek a v sobotu dopoledne, od roku 2008 jen čtyři dny v týdnu: v pondělí, ve středu, ve čtvrtek a v pátek. A od roku 2013 tedy obecně platí za výukové dny pondělí, úterý, středa dopoledne, čtvrtek a pátek. Žádné školy ve Francii – státní ani veřejné – však nikdy nefungovaly v neděli. Od roku 2013 navíc platí, že každý den po vyučování, tedy přibližně od 16 hodin, jsou všem dětem v mateřských školách a na základních školách nabízeny mimoškolní aktivity.

V kapitole výše bylo zmíněno, že školní rok je rozložen do deseti měsíců, zpravidla od září do června. Nicméně není neobvyklé, že školní rok začíná (*la rentrée*) například již 31. srpna, zatímco prázdniny dětem začínají až po prvním týdnu v červenci. Ve Francii jsou v provozu internetové stránky (pod záštitou Ministerstva školství), kde lze najít orientační rozvrh hodin jakékoliv školy/třídy v republice. Pro příklad si uveďme základní školu *École primaire publique Jules Verne* v Amiens (305 rue D'Abbeville).

Tabulka 6 – orientační rozvrh hodin 2016/2017

Zdroj: Ministère de l'éducation nationale (www.education.gouv.fr)

Tento rozvrh byl platný pro rok 2016-2017, přičemž v něm nejsou vyznačeny konkrétní předměty, ale vidíme, že vyučovacími dny jsou pondělí, úterý, středa dopoledne, čtvrtek a pátek. Přestávka na oběd je poměrně dlouhá – trvá dvě hodiny – přibližně od 14 hodin do 16 hodin je pak organizována ještě odpolední výuka, po které je vyhrazen čas na volnočasové aktivity dětí, které školám garantuje město. Na webových stránkách www.education.gouv.fr však, kromě rozvrhů hodin, můžeme najít také organizaci školního roku jednotlivých škol. Pro příklad uveďme opět základní školu *École primaire publique Jules Verne* v Amiens (305 rue D'Abbeville).

Tabulka 7 – organizace školního roku 2016/2017

Vacances	Zone A	Zone B	Zone C
	Académies : Besançon, Bordeaux, Clermont-Ferrand, Dijon, Grenoble, Limoges, Lyon, Poitiers	Académies : Aix-Marseille, Amiens, Caen, Lille, Nancy-Metz, Nantes, Nice, Orléans- Tours, Reims, Rennes, Rouen, Strasbourg	Académies : Créteil, Montpellier, Paris, Toulouse, Versailles
Prérentrée des enseignants	Reprise des cours : mercredi 31 août 2016		
Rentrée scolaire des élèves	Reprise des cours : jeudi 1er septembre 2016		
Vacances de la Toussaint	Fin des cours : mercredi 19 octobre 2016 Reprise des cours : jeudi 3 novembre 2016		
Vacances de Noël	Fin des cours : samedi 17 décembre 2016 Reprise des cours : mardi 3 janvier 2017		
Vacances d'hiver	Fin des cours : samedi 18 février 2017 Reprise des cours : lundi 6 mars 2017	Fin des cours : samedi 11 février 2017 Reprise des cours : lundi 27 février 2017	Fin des cours : samedi 4 février 2017 Reprise des cours : lundi 20 février 2017
Vacances de printemps	Fin des cours : samedi 15 avril 2017 Reprise des cours : mardi 2 mai 2017	Fin des cours : samedi 8 avril 2017 Reprise des cours : lundi 24 avril 2017	Fin des cours : samedi 1er avril 2017 Reprise des cours : mardi 18 avril 2017
Vacances d'été	Fin des cours : samedi 8 juillet 2017		

Zdroj: Ministère de l'éducation nationale (www.education.gouv.fr)

Z tabulky výše můžeme vyčíst datum začátku školního roku (ve čtvrtek 1. 9. 2016), dále podzimní prázdniny „*Vacances de la Toussaint*“ (od 19. 10. 2016 do 3. 11. 2016), také vánoční prázdniny „*Vacances de Noël*“ (od 17. 12. 2016 do 3. 1. 2017), zimní prázdniny „*Vacances d'hiver*“ (od 11. 2. do 27. 2.), taktéž jarní prázdniny „*Vacances de printemps*“ (od 8. 4. 2017 do 24. 4. 2017) a konečně i datum konce školního roku, které bylo určeno na 8. 7. 2017. V tabulce si můžeme všimnout také toho, že konkrétně město Amiens spadá do tzv. Zóny B, a že existuje i Zóna A a Zóna C (a navíc i zóna obsahující francouzské zámořské departmenty). Toto členění se vcelku podobá tomu v České republice, kde se data jednotlivých prázdnin vztahují k různým městům a okresům. Pokud se týká primárního školství, tedy mateřských a základních škol, podle výzkumu z roku 2013 se ukazuje, že 82% učitelů na tomto stupni školství reprezentují ženy. (Lelièvre, 2013)

9 Praktická část

9.1 Cíl výzkumu

Hlavním cílem práce bylo popsat a specifikovat francouzský vzdělávací systém. Na základě teorie, historického vývoje a současných společenských debat jsem však chtěla ověřit konkrétní fakta a zkusit na ně získat jednak aktuální pohled, jednak ze získaných odpovědí zjistit postoje a názory Francouzů na celkové fungování školského systému.

Z tohoto důvodu jsem oslovila Francouze, kteří se navíc pohybují ve sféře školství, a sice vysokoškolské studenty a vysokoškolské pedagogy, a to z Université de Picardie Jules Verne, kde jsem strávila jeden semestr v rámci studijního programu Erasmus+.

Cílem výzkumu je tedy zhodnotit aktuální postoj Francouzů k fungování školského systému, analyzovat jejich osobní zkušenosti a také, na základě těchto jejich odpovědí, sestavit možné návrhy, jak případně zlepšit fungování jednotlivých oblastí ve školství – zaměřila jsem se zejména na primární stupeň vzdělávání, na způsob hodnocení ve škole a na „tradiční“ pojetí vzdělávacího systému.

9.2 Výzkumné otázky

Pro vytvoření výzkumu je nutné zúžit jeho cíle a také specifikovat hlavní zkoumané jevy, které mají být výzkumem ověřeny. Pro účely mého výzkumu jsem si proto stanovila následující výzkumné otázky:

VO1: Představuje vzdělání pro Francouze stále skutečnou hodnotu?

VO2: Z jakého hlavního důvodu pociťuje francouzská společnost potřebu reformovat školství?

VO3: Jaký jiný způsob hodnocení by nejlépe mohl nahradit bodový systém známkování?

První výzkumnou otázku jsem si stanovila na základě znalosti historického vývoje a přístupu francouzské společnosti ke vzdělávání. Předpokládám, že tato obecnější otázka bude zodpovězena kladně.

Druhá výzkumná otázka byla vytvořena na základě aktuálních společenských debat, stejně tak vychází z politické situace země, kdy byl francouzským prezidentem zvolen Emmanuel Macron, který, mimo jiné, ve svém volebním programu přislíbil reformu školství, včetně terciárního stupně. Domnívám se, že mezi hlavními důvody potřeby reformy se objeví nespokojenost s „elitářským“ přístupem v rámci vysokého školství, pravděpodobně i návrh na

snížení věkové hranice začátku povinné školní docházky na 2 roky, stejně jako volání po změně systému hodnocení dětí ve škole.

Poslední výzkumná otázka je zaměřena konkrétně na způsob známkování dětí ve škole, a tedy do jisté míry souvisí s druhou výzkumnou otázkou. Myslím si, že většina respondentů se vyjádří zásadně proti stávajícímu bodovému systému známkování.

9.3 Metody výzkumu

Pro praktickou část bakalářské práce jsem si jako výzkumnou metodu zvolila dotazník, který patří spolu s metodou pozorování či rozhovorem k nejčastějším metodám při získávání dat.

Zjednodušeně by se dalo říci, že dotazník je jakousi kvantitativní metodou rozhovoru. Je přitom méně časově náročný než rozhovor, což patří k výhodám dotazníkového šetření. I dotazník lze zadávat individuálně, ale protože jej řadíme ke kvantitativním metodám, samozřejmě je žádoucí jej zadávat zejména skupinově. Při sestavování dotazníku je potřeba promyslet a přesně určit hlavní cíl průzkumu, logicky a stylisticky správně připravit konkrétní otázky a před definitivní aplikací dotazníku provést pilotáž na menším počtu zkoumaných osob, která nám pomůže provést poslední úpravy dotazníku, což také k pedagogickému výzkumu doporučuje Peter Gavora. Otázky by měly být v zásadě anonymní, protože tím lze zvýšit upřímnost odpovědí. Mezi nevýhody dotazníkového šetření bychom pak mohli zařadit subjektivnost, jelikož respondent může chtít ovlivňovat své výpovědi, nejčastěji z důvodu společensky přívětivějšího soudu o něm. Při sestavování dotazníku je tedy nutno dbát na to, aby byl srozumitelný a neobsahoval sugestivní otázky.

Dotazníkem se zjišťují tvrdá fakta (pohlaví, věk), ale také měkká fakta (zkušenosti, hodnotový systém), přičemž otázky v dotazníku mohou být uzavřené, otevřené či škálové.

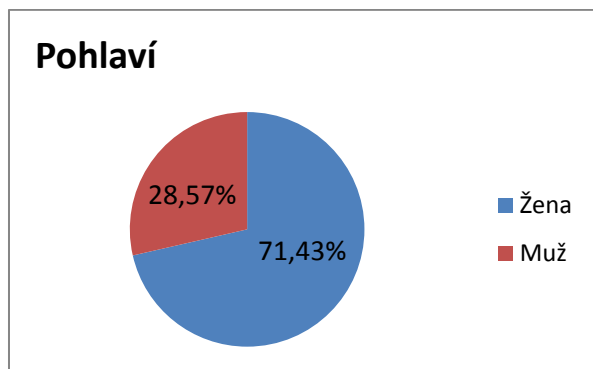
Podle metodických požadavků by dotazníky měly být: objektivní, standardní, spolehlivé, platné (validní), kvantitativně i kvalitativně interpretovatelné, úsporné, s přiměřenou mírou návratnosti. (Gavora, 2010)

Pro výzkum v rámci mé bakalářské práce jsem si vybrala online dotazník – na portálu www.surveymonkey.com – přičemž jsem však s respondenty komunikovala také prostřednictvím e-mailu, díky čemuž jsem se dozvěděla jejich další postřehy, náměty, zkušenosti či názory na školský systém. Kombinací těchto dvou metod jsem tak získala ucelenější a preciznější pohled na téma francouzského vzdělávacího systému.

9.4 Analýza získaných dat

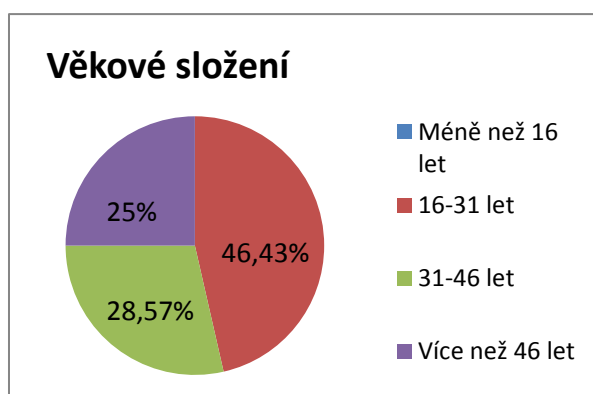
Z oslovených 35 lidí na dotazník odpovědělo 28 respondentů. Návratnost tak čítá 80%.

1. Jste: a) Žena v) Muž

Na dotazník odpovědělo celkem 20 žen a 8 mužů. Mezi ženami bylo 10 studentek a 10 pedagožek. Pedagogů odpovědělo 5 a také odpovídali 3 studenti.

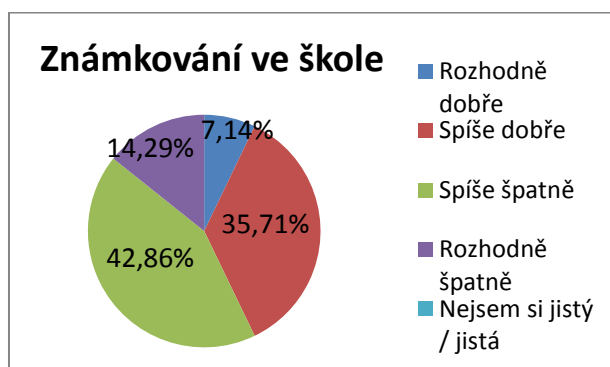
2. Patříte do věkové kategorie: a) -16 let b) 16-31 let c) 31-46 let d) 46+ let?

Téměř polovinu respondentů tvořila věková kategorie 16-31 let, a to celkem 13 z nich. Z kategorie 31-46 let odpovědělo 8 respondentů, ve věku nad 46 let odpovědělo 7 respondentů.

3. Jak vnímáte fenomén známkování ve škole?

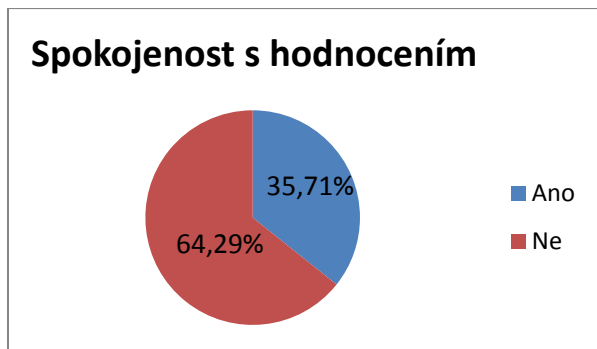
a) Rozhodně dobře b) Spíše dobře c) Spíše špatně d) Rozhodně špatně e) Nejsem si jistý / jistá

Pokud jde o názor na hodnocení dětí ve škole, jen 2 odpovídající si myslí, že je to rozhodně dobře. 10 respondentů soudí, že je to spíše dobře, 12 respondentů zastává názor, že je to spíše špatně a podle 4 odpovídajících je to rozhodně špatně.

4. Jste spokojeni s aktuálním systémem hodnocení?

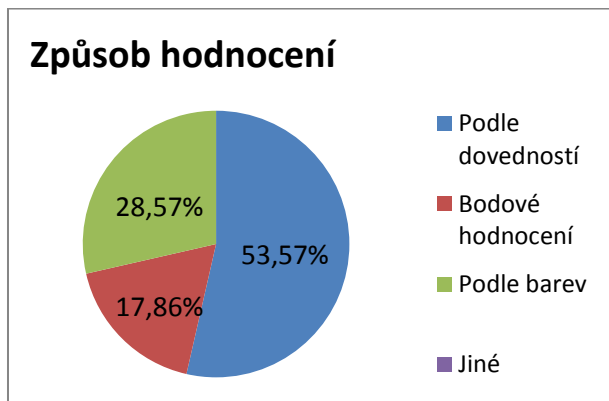
a) Ano b) Ne

Spokojenost s aktuálním systémem hodnocení ve škole vyjádřilo 35,71% dotazovaných, tedy 10 respondentů, ostatních 64,29% respondentů je se systémem hodnocení nespokojeno.

5. Podle Vašeho názoru, jaký je nejlepší systém hodnocení?

a) Podle dovedností b) Bodové hodnocení c) Podle barev d) Jiné

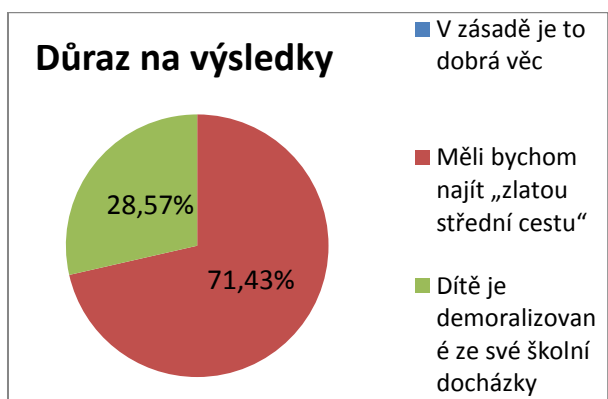

Více jak polovina (53,57%) odpovídajících si myslí, že by děti ve škole měly být hodnoceny podle dovedností, 17,86% respondentů souhlasí s bodovým hodnocením a 28,57% respondentů by se přiklonilo k hodnocení podle barev. Jiné konkrétní varianty nebyly navrženy.

6. V současné době věnujeme větší pozornost výsledkům dítěte než jeho školnímu pokroku. Co si o tom myslíte?

a) V zásadě je to dobrá věc b) Měli bychom najít „zlatou střední cestu“

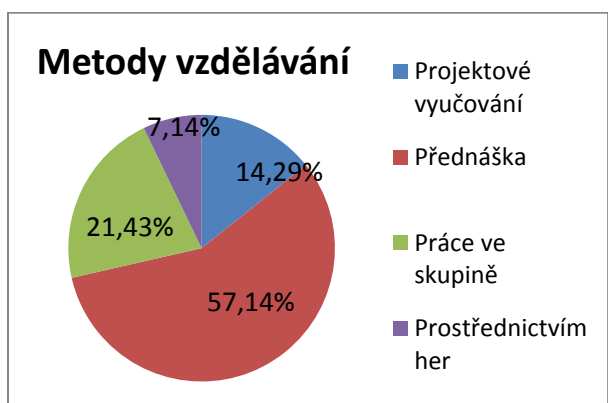
c) Dítě je demoralizované ze své školní docházky d) Jiné

V případě otázky na důraz důležitosti školních výsledků odpověděla většina respondentů, 20, což tvoří 71,43%, že je potřeba najít „zlatou střední cestu“. 28,57% dotazovaných odpovědělo, že je při velké pozornosti na výsledky dítě ve škole demoralizováno.

7. Jaké metody vzdělávání jste nejčastěji zažívali/zažíváte?

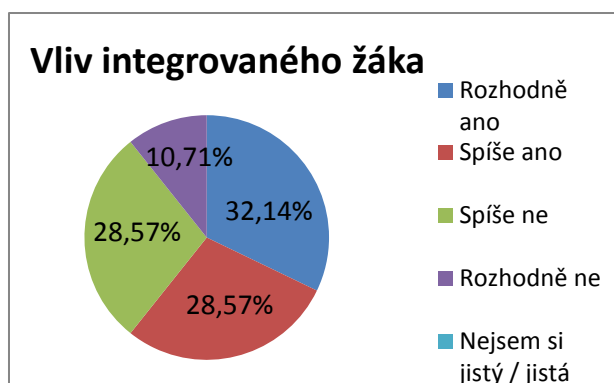
a) Projektové vyučování b) Přednášku c) Práci ve skupině d) Prostřednictvím her

V rámci vzdělávacích metod více než polovina (57,4%), respondentů odpověděla, že nejčastěji ve škole zažívali/zažívají přednášku, 4 respondenti (14,29%) odpověděli, že zažívali/zažívají projektové vyučování, 6 respondentů (21,43%) zažívalo/zažívá skupinovou práci a 2 respondenti (7,14%) zažívali/zažívají vzdělávání prostřednictvím her.

8. Integrace studenta ve třídě (skupině), má vliv na vyučování?

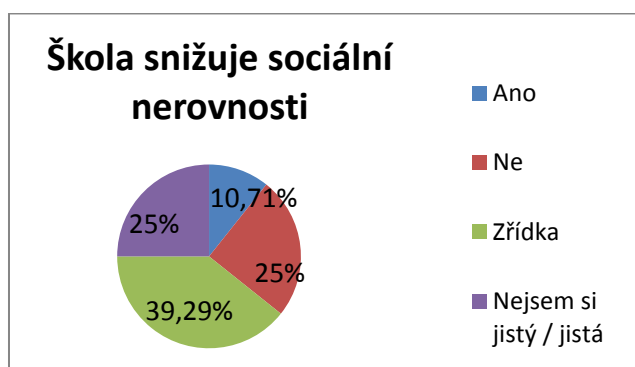
a) Rozhodně ano b) Spíše ano c) Spíše ne d) Rozhodně ne e) Nejsem si jistý / jistá

V případě vlivu integrace studenta do třídy (skupiny) na vyučování 9 dotazovaných odpovědělo, že integrace žáka vyučování rozhodně ovlivňuje, 8 respondentů si myslí, že spíše ano, 8 respondentů se domnívá, že integrace studenta ve třídě vyučování spíše neovlivňuje, 3 odpovídající se přiklání k názoru, že integrace studenta do skupiny nemá žádný vliv na vyučování.

9. Snižuje škola sociální nerovnosti?

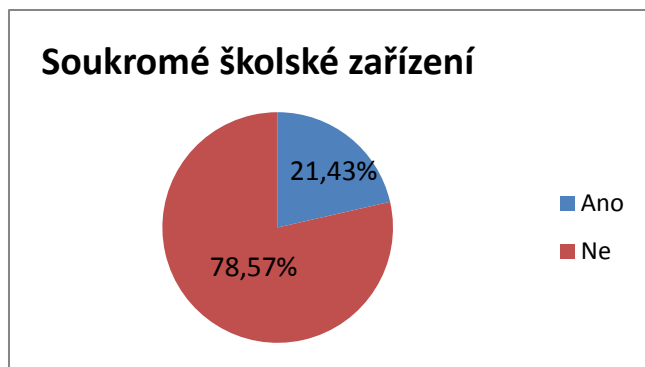
a) Ano b) Ne c) Zřídka d) Nejsem si jistý / jistá

Na otázku, zda škola snižuje sociální nerovnosti, odpovědělo nejvíce respondentů (39,29%), že zřídka, kladně odpovědlo 10,71% dotazovaných, záporně 25% a stejný podíl odpovídajících (25%) si v tomto případě není jistých.

10. Navštěvovali jste, alespoň jednou, nějaké soukromé školské zařízení?

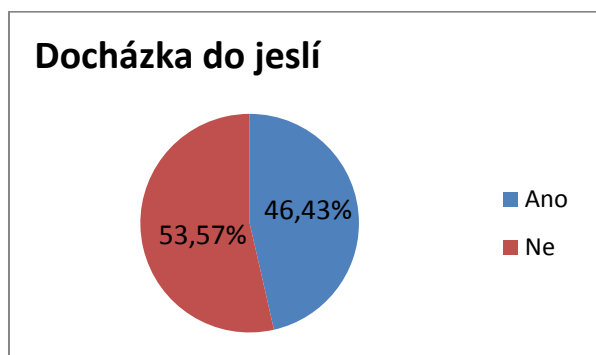
a) Ano b) Ne

V rámci otázky na soukromé školství odpověděla většina respondentů, 22, což je 78,57%, že žádné soukromé školské zařízení nenavštěvovala. 21,43% dotazovaných navštěvovalo takové zařízení alespoň jednou.

11. Chodili jste do jeslí?

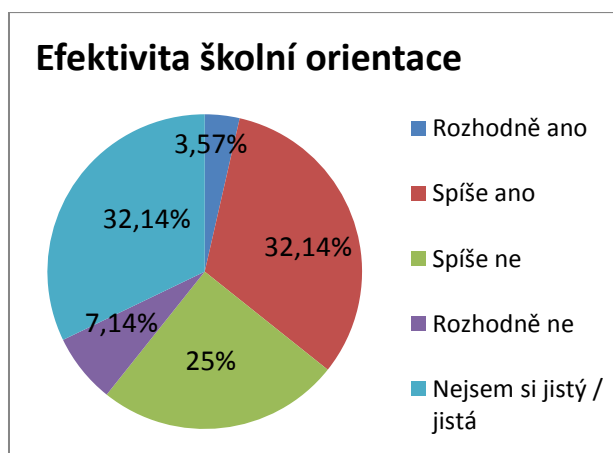
a) Ano b) Ne

Pokud jde o docházku do jeslí, asi polovina (53,57%) respondentů jesle navštěvovala, druhá polovina (46,43%) oslovených do jeslí vůbec nechodila.

12. Vnímáte pozdější školní orientaci jako spravedlivou a efektivní?

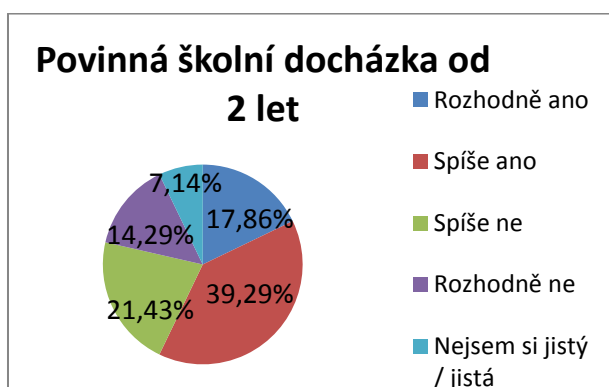
a) Rozhodně ano b) Spíše ano c) Spíše ne d) Rozhodně ne e) Nejsem si jistý / jistá

K otázce školní orientace se vyslovil pouze jeden respondent pro to, že je spravedlivá a efektivní. 9 respondentů (32,14%) považuje školní orientaci za spíše spravedlivou a efektivní, zatímco 7 respondentů (25%) uvedlo, že ji považují za spíše nespravedlivou a neefektivní. 2 odpovídající (7,14%) se domnívají, že je školní orientace rozhodně nespravedlivá a neefektivní, 9 respondentů (32,14%) si při této odpovědi nebylo jistých.

13. Je třeba snížit věkovou hranici začátku povinné školní docházky na 2 roky?

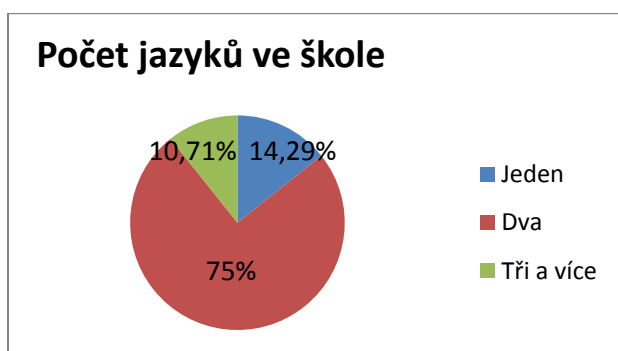
a) Rozhodně ano b) Spíše ano c) Spíše ne d) Rozhodně ne e) Nejsem si jistý / jistá

Co se týká snížení povinné školní docházky na věk 2 let, 17,86% respondentů je rozhodně pro její zavedení, 39,29% se vyslovilo spíše pro její zavedení, 21,43% respondentů by ji spíše nezavádělo, 14,29% z nich pak rozhodně ne a 7,14% respondentů uvedlo, že si nejsou jisti.

14. Kolik cizích jazyků jste se ve škole učili?

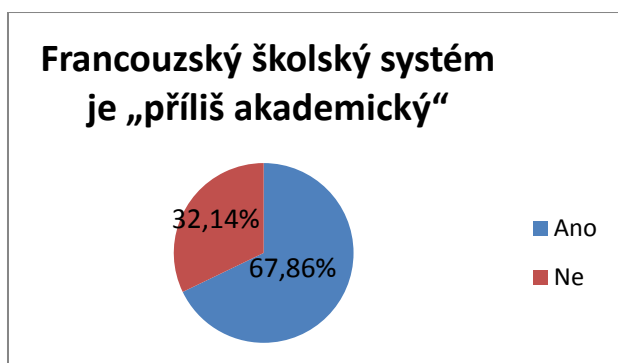
a) Jeden b) Dva c) Tři a více

Pokud jde o výuku cizích jazyků ve škole, tak většina dotazovaných (21 respondentů) se na škole učila dva cizí jazyky, na výuku jednoho cizího jazyka připadá 14,29% respondentů a podobně je to i v případě výuky tří a více cizích jazyků – do této kategorie patří 10,71% odpovídajících, tedy 3 respondenti.

15. Myslíte si, že je francouzský systém školství „příliš akademický“?

a) Ano b) Ne

V případě „přílišné akademičnosti“ 19 dotazovaných odpovědělo kladně, tedy že je francouzský školský systém „příliš akademický“, oproti tomu se 9 respondentů vyjádřilo proti této „přílišné akademičnosti“.

16. Souhlasíte s tvrzením, podle kterého je francouzské školství vnímáno jako „elitářské“?

a) Ano b) Ne

Francouzské školství je vnímáno jako „elitářské“ 17 odpovídajícími, s tvrzením nesouhlasí 11 respondentů, což je 39,29%.

17. Představuje pro Vás vzdělání skutečnou hodnotu ?

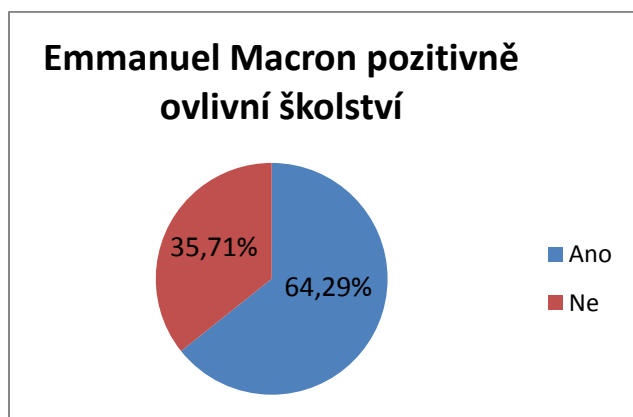
a) Rozhodně ano b) Spíše ano c) Spíše ne d) Rozhodně ne e) Nejsem si jistý / jistá

Na otázku, zda vzdělání představuje skutečnou hodnotu, odpovědělo 100% respondentů shodně, a sice 28 odpovídajících uvedlo, že vzdělání je pro ně rozhodně skutečnou hodnotou.

18. Věříte, že prezident Emmanuel Macron a jeho politika bude mít na školství dobrý vliv?

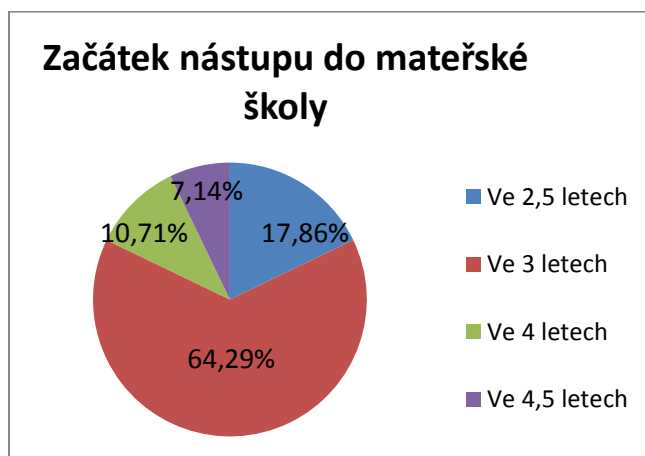
a) Ano b) Ne

Emmanuelovi Macronovi a jeho školské politice věří 18 respondentů (64,29%), zbytek, tedy 35,71% respondentů odpovědělo záporně na otázku pozitivního vlivu současného prezidenta na francouzské školství.

19. V kolika letech jste začali chodit do mateřské školy ?

a) Ve 2,5 letech b) Ve 3 letech c) Ve 4 letech d) Ve 4,5 letech

Většina dotazovaných (64,29%) začala do mateřské školy docházet ve věku 3 let, ve věku 2,5 let začalo mateřskou školu navštěvovat 17,86% dotazovaných, 10,71% odpovídajících začalo do mateřské školy chodit ve 4 letech, 7,14% z nich pak ve 4,5 letech.

20. Kdo se podle Vás, kromě učitelů, podílí na správném fungování školského systému?

V případě této otázky zmínilo 100% dotazovaných rodiče žáků a celou širší rodinu, mezi dalšími častými odpověďmi byl také stát a ministerstvo školství, ředitelé škol a správa škol, zřizovatelé školských zařízení, psychologové a speciální pedagogové a také veřejně známé osobnosti a umělci.

9.5 Shrnutí praktické části

Z výsledků výzkumu lze konstatovat, že první výzkumná otázka, a sice že vzdělání představuje pro Francouze stále skutečnou hodnotu, se potvrdila, a to dokonce se 100% kladných odpovědí. Mezi důvody, proč francouzská společnost pocítuje potřebu reformovat školství, bychom po dotazníkovém šetření mohli zařadit jednak stávající způsob hodnocení ve škole, jednak vnímání školského systému jako „elitářské“ či „příliš akademické“, s čímž také možná souvisí středoškolská orientace, která je vnímána jako nedostatečně spravedlivá a efektivní. Pokud jde o jiný způsob hodnocení ve škole, ukázalo se, že je to hodnocení dovedností, pro které se vyslovalo 53,57% respondentů, jež by mohlo nahradit současný bodový systém hodnocení.

10 Závěr práce

Bakalářská práce si kladla za cíl popsat a specifikovat francouzský vzdělávací systém. K popisu celkového fungování systému byla použita jak česká, tak i francouzská odborná literatura, čímž byly do práce zahrnuty poznatky o francouzském školství z různých úhlů pohledů, přičemž francouzské prameny přispěly zejména k hlubšímu nastínění společenského a historického kontextu formování školství ve Francii.

Dalším cílem bakalářské práce bylo zaměřit se na primární vzdělávání, kam ve Francii spadá mateřská škola a základní škola, přesněji řečeno pouze její první stupeň. V oblasti této tematiky byl detailněji popsán počáteční historický vývoj jak předškolních institucí, tak i institucí základní školy, aby tyto historické podoby vzdělávání byly následně popsány v aktuálním kontextu, v jejich moderních podobách.

Pokud se týká struktury práce, práce byla rozdělena do sedmi hlavních kapitol, poté následovala ještě praktická část. Úvodní kapitoly byly věnovány charakteristice francouzského školství, nejprve na základě historického kontextu zejména revoluční éry a osvícenství, dále byla pozornost věnována aktuálnímu stavu věcí, a to co se týká celkové struktury vzdělávacího systému, řízení školství, financování škol, hodnocení žáků a vzdělávání učitelů. Součástí této obecnější části práce byl také žebříček PISA, díky kterému došlo ke srovnání francouzských a českých žáků ve třech dílčích oblastech, přičemž bychom tedy mohli souhrnně konstatovat, že francouzští a čeští žáci nedosahovali markantně rozdílných výsledků v bodovém hodnocení v žádné z testovaných oblastí.

Dále byla práce zaměřena zejména na předškolní vzdělávání a vzdělávání na základní škole. Nejprve proto byly vysvětleny školské reformy z let 1881-1882, které zásadně ovlivnily podobu francouzského školství. Následovaly kapitoly týkající se předškolního vzdělávání, kde historická podoba byla dána do kontrastu s podobou aktuální, přičemž mezi témata, která jsou s aktuální podobou spjata, patří například podmínka vzdělání učitele v mateřské škole, organizace dne či hodnocení dětí probíhající již v předškolním vzdělávání. Tataž struktura, tedy nejprve počáteční historický vývoj a poté současný pohled na danou problematiku, byla zachována i v rámci popisu a nastínění fungování základní školy, kde byla pozornost zvláště zaměřena na organizaci výuky a rozvrhy hodin, a to za použití oficiálních a konkrétních francouzských dokumentů.

Na základě teoretických poznatků o francouzském školství můžeme dojít k závěru, že, přes rozdílný historický vývoj francouzského a českého vzdělávacího systému, kdy ten

francouzský byl již koncem 19. století oprostěn od náboženství a vnějších vlivů, zatímco ten český byl ještě v průběhu 20. století zásadně ovlivňován politickými okolnostmi a později zejména komunistickou ideologií, obě dvě školské struktury se úspěšně ubírají demokratickým směrem, s postupně sílícím důrazem na individuální a spravedlivý přístup k žákům. Podobnosti bychom mohli vypožorovat také v oblasti integrace žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných základních škol. A z hlediska řízení školství jistě, rovněž v obou případech, pozorujeme tendenci centralizace, ať už skrze zavedení státních maturitních zkoušek, či na základě správní autonomie škol.

Bakalářská práce ve své praktické části prezentovala výsledky dotazníkového šetření, které byly analyzovány a graficky zpracovány. Díky vyhodnocení sebraných dat byly vyvozeny konkrétní závěry k tematice současných otázek francouzského školství, a to z pohledů vysokoškolských studentů a pedagogů. Pokud jde o samotné výzkumné otázky, mohli bychom konstatovat, že byly potvrzeny. První výzkumnou otázkou bylo potvrzeno, že vzdělání představuje pro Francouze stále skutečnou hodnotu. K druhé výzkumné otázce po dotazníkovém šetření vyplynuly hlavní důvody, proč francouzská společnost pocítuje potřebu reformovat školství – tyto důvody byly předpokládány a z větší části se také potvrdily. Co se týká třetí výzkumné otázky, která byla zaměřena na způsob známkování dětí ve škole, tak i ta byla potvrzena, neboť spokojenost s aktuálním způsobem známkování vyjádřilo necelých 36% respondentů, přičemž pouze 18% z nich by bylo pro zachování současného bodového systému, zatímco téměř 54% dotázaných by spíše upřednostnilo způsob, na základě kterého by děti byly hodnoceny podle získaných dovedností.

11 Seznam použitých informačních zdrojů

CORNELOUP, Alain. *Système éducatif français – Entretien à partir d'un dossier*. Paris: Nathan, 2016. ISBN 978-2-09-124318-4.

ČEPČÁNYOVÁ, Jana. *REÁLIE frankofonních zemí: Civilisation en raccourci la France, la Suisse, la Belgique, le Luxembourg, Monaco, le Canada*. 3. vydání. Plzeň: Fraus, 2013. ISBN 80-7238-345-0.

Česká školní inspekce. *Mezinárodní šetření PISA*. [online]. [Cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PISA>

DUVERGIER, Jean-Baptiste. *Dossier d'histoire. Les lois scolaires de Jules Ferry* [online]. [Cit. 2017-03-05]. Dostupné z: <http://www.senat.fr/evenement/archives/D42/>

GAILLARD, Jean-Michel. *Un un siècle d'école républicaine*. Paris: Le Seuil, 2000.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-1850.

JuriTravail. *1er site d'information juridique et pratique animé par des Juristes et Avocats*. [online]. [Cit. 2017-02-25]. Dostupné z: <http://www.juritavail.com/>

KELLER, J., TVRDÝ, L. *Vzdělanostní společnost? Chrám, výtah a pojišťovna*. Praha: SLON, 2008. ISBN 978-80-86429-78-6.

KLINKA, Tomáš a kol. *FRANCOUZŠTINA: Otázky a odpovědi*. 1. vydání. Český Těšín: INFOA, 2009. ISBN 978-80-7240-609-8.

KNITTEL, Fabien. *Le système scolaire en France du XIXe siècle à nos jours*. Paris: Édition Marketing S. A., 2015. ISBN 978-2340-006416.

Komparativní analýza vzdělávacích systémů ve vybraných zemích EU – ISCED 1, 2. Člověk v tísni, o.p.s., 2012.

LELIÈVRE, Claude. *Mediart. Que de(s) femmes*. [online]. [Cit. 2017-06-16]. Dostupné z: <https://blogs.mediart.fr/claude-lelievre/blog/090913/que-des-femmes>

MARX, Karl. *Ústava Francouzské republiky, přijatá 4. listopadu 1848*. [online]. [Cit. 2017-02-06]. Dostupné z: <https://www.marxists.org/cestina/marx-engels/1851/061851.html>

Ministère de l'éducation nationale. [online]. [Cit. 2017-06-16]. Dostupné z: <http://www.education.gouv.fr/>

Projet de programme scolaire du cycle 3 (CM1, CM2, 6e). [online]. [Cit. 2017-06-14]. Dostupné z: https://www.scribd.com/document/261726152/Le-projet-de-programme-scolaire-du-cycle-3-CM1-CM2-6e#download&from_embed

Projet de réforme des programmes scolaires du CP au CE2 (cycle 2). [online]. [Cit. 2017-06-11]. Dostupné z: https://www.scribd.com/document/261736315/Projet-de-reforme-des-programmes-scolaires-du-CP-au-CE2-cycle-2#download&from_embed

STROUHAL, Martin. *Émile Durkheim – sociolog a pedagog.* Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7308-335-9.

Survio. Oblíbený nástroj pro měření zákaznické spokojenosti, marketingový průzkum, hodnocení zaměstnanců a jiné online dotazníky / ankety. [online]. [Cit. 2017-06-26]. Dostupné z: <https://www.survio.com/cs/>

12 Seznam příloh

PŘÍLOHA 1 – Dotazníkové šetření ve francouzském jazyce

Bonjour, chère Madame, cher Monsieur,

Veuillez prendre quelques minutes pour répondre à ce questionnaire.

Il s'agit d'une partie pratique de mon travail écrit final (bachelor thesis) qui est consacré à l'éducation en France avec l'intention de la comparer avec l'éducation tchèque.

Le questionnaire est assez général, mettant l'accent sur vos expériences et opinions personnelles. Et donc je considère la réponse « oui » ou « non » comme tout à fait suffisante dans certains cas, ainsi que le choix d'une seule réponse, celle la plus proche de vous.

Les questions portent essentiellement sur le système d'évaluation et la participation à l'école maternelle, c'est-à-dire sur les thèmes principaux dont je vais parler dans mon travail.

Je vous serais reconnaissante si vous pouviez remplir ce questionnaire et je me réjouis d'obtenir vos réponses et vos opinions personnelles qui seraient très utiles pour moi.

Merci beaucoup pour votre aide.

Veuillez recevoir mes plus cordiales salutations,

Kateřina Svobodová

1. Êtes-vous : a) Homme b) Femme ?

2. Vous avez : a) -16 let b) 16-31 let c) 31-46 let d) 46+ let?

3. Comment percevez vous le fait d'être noté à l'école ?

a) Très bien

d) Certainement mal

b) Plutôt bien

e) Je ne suis pas sûr / Je ne suis pas sûre

c) Plutôt mal

4. Êtes vous satisfait du système de notes actuel ?

a) Oui

b) Non

5. Selon vous quel est le meilleur système de notes ?

- a) Les compétences (acquis, non acquis...)
- b) Les notes (.../20.../10)
- c) Les couleurs
- d) Autres

6. Aujourd'hui nous portons plus attention aux résultats de l'enfant qu'à son progrès scolaire. Qu'en pensez vous ?

- a) C'est une bonne chose
- b) On devrait trouver le juste milieu
- c) L'enfant est démoralisé dans sa scolarité
- d) Autres

7. Quelle(s) méthode(s) d'enseignement avez vous reçue(s) ?

- a) L'enseignement par projet
- b) Le cours magistral
- c) Le travail en groupe
- d) Les jeux

8. L'intégration d'un élève dans une classe (groupe) influence-t-elle ses apprentissages ?

- a) Certainement oui
- b) Plutôt oui
- c) Plutôt non
- d) Certainement non
- e) Je ne suis pas sûr / Je ne suis pas sûre

9. L'école réduit-elle les inégalités sociales ?

- a) Oui
- b) Non
- c) Rarement
- d) Je ne suis pas sûr / Je ne suis pas sûre

10. Avez-vous fréquenté au moins une fois un établissement privé ?

- a) Oui
- b) Non

11. Est-ce que vous avez fréquenté la crèche ?

- a) Oui
- b) Non

12. Les processus d'orientation sont-ils équitables et efficaces ?

- a) Certainement oui
- b) Plutôt oui
- c) Plutôt non
- d) Certainement non
- e) Je ne suis pas sûr / Je ne suis pas sûre

13. Faut-il développer la scolarisation à deux ans ?

- a) Certainement oui
- b) Plutôt oui
- c) Plutôt non
- d) Certainement non
- e) Je ne suis pas sûr / Je ne suis pas sûre

14. Combien de langues étrangères avez-vous appris à l'école?

- a) Une
- b) Deux
- c) Trois et plus

15. Pensez-vous que le système éducatif français soit « trop académique » ?

- a) Oui
- b) Non

16. Avez-vous d'accord avec l'affirmation selon laquelle le système éducatif français est jugé « trop élitiste » ?

- a) Oui
- b) Non

17. L'éducation, représente-t-elle une grande valeur pour vous ?

- a) Certainement oui
- b) Plutôt oui
- c) Plutôt non
- d) Certainement non
- e) Je ne suis pas sûr / Je ne suis pas sûre

18. Est-ce que vous croyez que le président de la République Emmanuel Macron aura, en général, un impact positif sur le système éducatif français ?

- a) Oui
- b) Non

19. À quel âge avez-vous commencé d'aller à l'école maternelle ?

20. D'après vous, qui participe, sauf des enseignants, au fonctionnement du système éducatif ?

PŘÍLOHA 2 – Dotazníkové šetření v českém jazyce

1. Jste: a) Žena b) Muž?

2. Patříte do věkové kategorie: a) -16 let b) 16-31 let c) 31-46 let d) 46+ let?

3. Jak vnímáte fenomén známkování ve škole?

- a) Rozhodně dobře
- d) Rozhodně špatně

b) Spíše dobře

e) Nejsem si jistý / Nejsem si jistá

c) Spíše špatně

4. Jste spokojeni s aktuálním systémem hodnocení?

a) Ano

b) Ne

5. Podle Vašeho názoru, jaký je nejlepší systém hodnocení?

a) Podle dovedností (nezískané/získané)

c) Podle barev

b) Bodové hodnocení (.../20 .../10)

d) Jiné

6. V současné době věnujeme větší pozornost výsledkům dítěte než jeho školnímu pokroku. Co si o tom myslíte?

a) V zásadě je to dobrá věc

c) Dítě je demoralizované ze své školní docházky

b) Měli bychom najít „zlatou střední cestu“

d) Jiné

7. Jaké metody vzdělávání jste nejčastěji zažívali/zažíváte?

a) Projektové vyučování

c) Práci ve skupině

b) Přednášku

d) Prostřednictvím her

8. Integrace studenta ve třídě (skupině), má vliv na vyučování?

a) Rozhodně ano

d) Rozhodně ne

b) Spíše ano

e) Nejsem si jistý / Nejsem si jistá

c) Spíše ne

9. Snižuje škola sociální nerovnosti?

a) Ano

c) Zřídka

b) Ne

d) Nejsem si jistý / Nejsem si jistá

10. Navštěvovali jste, alespoň jednou, nějaké soukromé školské zařízení?

a) Ano

b) Ne

11. Chodili jste do jeslí?

a) Ano

b) Ne

12. Vnímáte pozdější školní orientaci jako spravedlivou a efektivní?

a) Rozhodně ano

d) Rozhodně ne

b) Spíše ano

e) Nejsem si jistý / Nejsem si jistá

c) Spíše ne

13. Je třeba snížit věkovou hranici začátku povinné školní docházky na 2 roky?

a) Rozhodně ano

d) Rozhodně ne

b) Spíše ano

e) Nejsem si jistý / Nejsem si jistá

c) Spíše ne

14. Kolik cizích jazyků jste se ve škole učili?

a) Jeden

c) Tři a více

b) Dva

15. Myslíte si, že je francouzský systém školství „příliš akademický“?

a) Ano

b) Ne

16. Souhlasíte s tvrzením, podle kterého je francouzské školství vnímáno jako „elitářské“?

a) Ano

b) Ne

17. Představuje pro Vás vzdělání skutečnou hodnotu?

a) Rozhodně ano

d) Rozhodně ne

b) Spíše ano

e) Nejsem si jistý / Nejsem si jistá

c) Spíše ne

18. Věříte, že prezident Emmanuel Macron a jeho politika bude mít na školství dobrý vliv?

a) Ano

b) Ne

19. V kolika letech jste začali chodit do mateřské školy?

20. Kdo se podle Vás, kromě učitelů, podílí na správném fungování školského systému?

13 Seznam tabulek

s. 12: Tabulka 1 – schéma francouzského systému školství

[online]. [Cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <http://gaelleana.blogspot.cz/2011/09/la-rentree-scolaire.html>

s. 18: Tabulka 2 – PISA – matematická gramotnost

[online]. [Cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PISA/Narodni-zpravy/Narodni-zprava-PISA-2015>

s. 19: Tabulka 3 – PISA – přírodovědná gramotnost

[online]. [Cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PISA/Narodni-zpravy/Narodni-zprava-PISA-2015>

s. 20: Tabulka 4 – PISA – čtenářská gramotnost

[online]. [Cit. 2017-02-27]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PISA/Narodni-zpravy/Narodni-zprava-PISA-2015>

s. 25: Tabulka 5 – cíle vzdělávání v mateřské škole

[online]. [Cit. 2017-03-20]. Dostupné z: <http://www.education.gouv.fr/cid166/l-ecole-maternelle-organisation-programme-et-fonctionnement.html>

s. 31: Tabulka 6 – orientační rozvrh hodin 2016/2017

[online]. [Cit. 2017-06-16]. Dostupné z: <http://www.education.gouv.fr/annuaire/80-somme/amiens/etab/ecole-primaire-publique-jules-verne.html#annuaire-ots>

s. 32: Tabulka 7 – organizace školního roku 2016/2017

[online]. [Cit. 2017-06-16]. Dostupné z: http://www.education.gouv.fr/pid25058/le-calendrier-scolaire.html?annee=160&zone=168&search_input=Amiens+%2880000%29